

СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ

О УПОТРЕБИ СЛУЖБЕНОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА

У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ О УПОТРЕБИ СЛУЖБЕНОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Штампа:
ТМП Друштво за запошљавање слијепих и слабовидих лица доо, Сарајево
Тираж:
300

САДРЖАЈ

УВОД	7
I ПРАВНИ ОКВИР	9
1.1. МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ	9
1.1.1. Универзална декларација о правима човјека.....	9
1.1.2. Међународни пакт о грађанским и политичким правима.....	9
1.1.3. Конвенција Уједињених нација о правима дјетета	9
1.1.4. Европска социјална повеља (Ревидирана).....	11
1.1.5. Европска конвенција о људским правима и основним слободама.....	11
1.1.6. Европска повеља за регионалне и језике мањина.....	12
1.2. ЗАКОНОДАВСТВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.....	13
1.2.1. Устав Босне и Херцеговине.....	15
1.2.2. Устав Федерације Босне и Херцеговине	15
1.2.3. Устав Републике Српске.....	16
1.2.4. Статут Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.....	16
1.2.5. Устав Унско-санског кантона (Пречишћени текст)	16
1.2.6. Устав Посавског кантона	16
1.2.7. Устав Тузланског кантона.....	17
1.2.8. Устав Зеничко-добојског кантона	17
1.2.9. Устав Босанско-подрињског кантона.....	17
1.2.10. Устав Средњобосанског кантона.....	17
1.2.11. Устав Херцеговачко-неретванског кантона.....	17
1.2.12. Устав Западнохерцеговачког кантона	17
1.2.13. Устав Кантона Сарајево	18
1.2.14. Устав Херцегбосанске жупаније.....	18
1.2.15. Оквирни закон о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини	18
1.2.16. Закон о основном образовању и васпитању Републике Српске	19
1.2.17. Закон о основном и општем средњем васпитању и образовању Унско-санског кантона	19
1.2.18. Закон о основном школству Посавског кантона	19
1.2.19. Закон о основном васпитању и образовању Тузланског кантона	20
1.2.20. Закон о основној школи Зеничко-добојског кантона	20
1.2.21. Закон о основном васпитању и образовању Босанско-подрињског кантона.....	20
1.2.22. Закон о основном школству Средњобосанског кантона.....	20
1.2.23. Закон о основном васпитању и образовању Херцеговачко-неретванског кантона.....	21
1.2.24. Закон о основном школству Западнохерцеговачког кантона	21

1.2.25. Закон о основном васпитању и образовању Кантона Сарајево	21
1.2.26. Закон о основном школству Кантона 10	21
1.2.27. Закон о образовању у основним и средњим школама у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине.....	22
1.2.28. Закон о забрани дискриминације	22
1.2.29. Кривични закон Босне и Херцеговине	22
1.2.30. Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине	23
1.2.31. Кривични закон Републике Српске.....	23
1.2.32. Кривични закон Брчко дистрикта Босне и Херцеговине	24
II УСКЛАЂЕНОСТ ОДРЕДАБА УСТАВА КАНТОНА СА ОДРЕДБАМА УСТАВА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА УПОТРЕБУ СЛУЖБЕНИХ ЈЕЗИКА И ПИСМА.....	25
III ОДЛУКА УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ БРОЈ У 7/15 ОД 26.5.2016. ГОДИНЕ	29
IV ПРИКАЗ ОДГОВОРА ЗАПРИМЉЕНИХ ТОКОМ ИСТРАЖНОГ ПОСТУПКА.....	61
V ПРИМЈЕРИ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМАНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	71
VI ЗАКЉУЧАК И ПРЕПОРУКЕ ОМБУДСМАНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ...	75
VII ЛИТЕРАТУРА	79
VIII АУТОРИ.....	81

Према члану 1 Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине¹, институција Омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине је независна институција, успостављена с циљем промовисања добре управе и владавине права и слобода физичких и правних особа, како је гарантовано Уставом Босне и Херцеговине и међународним споразумима који се налазе у додатку Устава. Институција Омбудсмана надгледа активности институција Босне и Херцеговине, њених ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине. Институција поступа у оквиру Устава, закона, других прописа и општих аката, као и ратификованих међународних уговора и општеприхваћених правила и стандарда међународног права.

Омбудсмани Босне и Херцеговине, у периоду од 2013. године до дана израде овог извјештаја, запримили су, али и по службеној дужности покренули истражни поступак² по жалбама које су се односиле на употребу службеног језика и писма у основним школама те на начин уписивања назива предмета “Босански – Бошњачки језик” у свједочанства и ћачке књижице ученика основних школа у Републици Српској. С друге стране, омбудсмани Босне и Херцеговине запримили су акт потпредсједнице Федерације Босне и Херцеговине, број 02-10-356-01/15 од 14.10.2015. године, којим се тражи израда извјештаја о употреби службених језика у Босни и Херцеговини, односно у оба ентитета, те у кантонима Федерације Босне и Херцеговине.

С циљем сагледавања стања примјене службених језика и писама конститутивних народа у основном образовању у Босни и Херцеговини, односно њеним ентитетима, те Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине примијенили су методологију која је базирана на анализи релевантних одредаба Устава Босне Херцеговине, Устава Федерације Босне и Херцеговине и устава кантона, Устава Републике Српске и Статута Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, те међународних стандарда људских права којим се уређује ово питање. Надаље, анализиране су и одредбе важећих закона на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини којима је уређена област основног образовања, уз оцјену примјене међународних докумената заштите људских права и поштовање одлука Уставног суда Босне и Херцеговине.

Поступајући у наведеним предметима, те имајући у виду и акт Потпредсједнице Федерације Босне и Херцеговине, а свакако водећи рачуна о значају ове области, Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине су, због мањка финансијских и људских ресурса, спровели истраживање ограниченог карактера, које се састојало у

---

¹ Закон о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, Службени гласник БиХ, бр. 19/02, 35/04 и 32/06.

² Ж-БЛ-01-622/13, Ж-СА-01-977/13, Ж-СА-04-1114/13, Ж-СА-06-1133/13, Ж-СА-1152/13, Ж-ЛИ-06-226/14, Ж-СА-05-500/15, Ж-СА-06-615/15, Ж-СА-06-854/15, Ж-СА-06-13/16, Ж-БЛ-06-359/16, Ж-БР-06-225/16.

достављању посебног акта надлежним органима са захтјевом за одговор на питање: *На који начин је осигурана употреба службених језика и писама у настави у основним школама?* Допис је достављен сљедећим органима, и то: Министарству цивилних послова Босне и Херцеговине, Федералном министарству образовања, Министарству просвјете и културе Републике Српске, Одјелу за образовање при Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, кантоналним министарствима образовања³ и скупштинама Западнохерцеговачког, Херцеговачко-неретванског, Посавског и Кантона Сарајево.

---

³ Министарство образовања, науке, културе и спорта Унско-санског кантона, Министарство просвјете, науке, културе и спорта Посавског кантона, Министарство образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона, Министарство за образовање, науку, културу и спорт Зеничко-добојског кантона, Министарство за образовање, младе, науку, културу и спорт Босанско-подрињског кантона, Министарство образовања, науке, културе и спорта Средњобосанског кантона, Министарство образовања, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона, Министарство образовања, науке, културе и спорта Западнохерцеговачког кантона, Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево, Министарство науке, просвјете, културе и спорта Кантона 10.

I ПРАВНИ ОКВИР

1.1. МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ

Омбудсмани Босне и Херцеговине приликом израде овог извјештаја анализирали су сљедеће међународне документе:

Стандарди Уједињених нација

1.1.1. Универзална декларација о правима човјека⁴

Члан 26

Свако има право на образовање. Образовање је бесплатно, бар у основним и нижим нивоима. Основно образовање је обавезно. Техничко и стручно образовање подједнако је приступачно, а више образовање је доступно свима, према њиховим властитим способностима.

1.1.2. Међународни пакт о грађанским и политичким правима⁵

Члан 27

У државама гдје постоје етничке, вјерске или језичке мањине, лица која припадају тим мањинама не могу бити лишена права да имају, заједно са члановима своје групе, свој посебни културни живот, да испољавају и упражњавају своју властиту вјеру или да се служе својим језиком.

1.1.3. Конвенција Уједињених нација о правима дјетета⁶

Члан 3

У свим акцијама у вези с дјецом, без обзира на то да ли их предузимају јавне или приватне друштвене добротворне институције, судови, управне власти или законска тијела, најбољи интереси дјетета биће од првенственог значаја.

Члан 28

Државе-потписнице признају право дјетета на образовање...

---

⁴ Усвојена и проглашена на Генералној скупштини Уједињених народа 10. децембра 1948. године Резолуцијом 217 (III).

⁵ Усвојен Резолуцијом 2200А (XXI) Генералне скупштине 16. децембра 1966. године. Ступио на снагу 23. марта 1976. године.

⁶ Конвенција УН о правима дјетета, усвојена од Генералне скупштине Уједињених нација 20. новембра 1989. године.

Члан 29

1. Државе-потписнице се слажу да се образовање дјетета усмјери ка:

- а) Развоју дјечије личности, талента и менталних и физичких способности до њихових пуних могућности;
- б) Развоју поштовања према људским правима и основним слободама као и принципима загарантованим у Повељи Уједињених нација;
- в) Развоју поштовања према родитељима дјетета, дјететовом културном идентитету, језику и вриједностима, према националним вриједностима земље у којој дијете живи, земљи из које може потицати, као и према цивилизацијама друкчијим од његове властите...

Члан 30

У оним државама странкама гдје постоје етничке, вјерске или језичке мањине или особе старосједилачког поријекла, дјетету које припада таквој мањини или које је старосједилачког поријекла не смије се ускратити његово право да, у заједници с осталим члановима своје групе, ужива своју културу, исповиједа своју вјеру и обавља вјерске обреде или користи свој језик.

УН-ов Комитет за права дјетета идентификовао је четири општа начела на којима се заснивају сва права садржана у Конвенцији:

- **Начело недискриминације** према којем дјеца не смију трпити дискриминацију 'независно о раси, боји коже, полу, језику, вјери, политичком или другом мишљењу, националном, етничком или друштвеном поријеклу, власништву, тешкоћама у развоју, рођењу или другом статусу дјетета, његових родитеља или законских заступника';
- Дјеца имају **право на живот и развој** у свим видовима живота, укључујући физички, емотивни, психосоцијални, когнитивни, друштвени и културни;
- При доношењу свих одлука или извршењу одлука које утичу на дијете или на дјецу као групу, најважнији принцип мора бити **најбољи интерес дјетета**. То се односи како на одлуке које доносе владина управна или законодавна тијела, тако и на одлуке које доноси породица;
- Дјеци се мора омогућити партиципација (учешће) у рјешавању свих питања која утичу на њихов живот и омогућити **слобода изражавања мишљења**, која се треба озбиљно размотрити.⁷

---

⁷ Институција Омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине у сарадњи са *Save the Children Norway* (Сарајево, 2009. године), Анализа усклађености законодавства Босне и Херцеговине са Конвенцијом о правима дјетета, страна 9.

Стандарди Вијећа Европе

1.1.4. Европска социјална повеља (Ревидирана)⁸

Члан 17

Са циљем осигурања дјелотворног коришћења права дјеце и младих да одрасту у окружењу које подстиче пун развитак њихове личности и њихових физичких и менталних капацитета, земље потписнице преузимају обавезу да, било директно или у сарадњи са јавним и приватним организацијама, предузму све одговарајуће и потребне мјере креиране у циљу:

- 1. а. осигурања да дјеца и млади, уважавајући права и обавезе њихових родитеља, имају бригу, помоћ, образовање и обуку коју требају, посебно предвиђањем оснивања или одржавања институција и служби довољних и адекватних за ову сврху;*
б. заштите дјеце и младих од занемаривања, насиља и експлоатације;
в. предвиђања заштите и посебне помоћи од државе за дјецу и млада лица привремено или коначно ускраћене за помоћ њихове породице;
- 2. омогућавања дјеци и младима бесплатно основно и средње образовање, као и подстицања њиховог редовног присуства настави.*

1.1.5. Европска конвенција о људским правима и основним слободама⁹

Члан 8

- 1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.*
- 2. Јавне власти не смију се мијешати у остваривање овог права, осим ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересима националне сигурности, јавне сигурности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, ради заштите здравља или морала или ради заштите права и слобода других.*

---

⁸ Европска социјална повеља (Ревидирана), Стразбург, 3. мај 1996. године. Босна и Херцеговина је потписала дана 11. маја 2004. године, а ратификовала 7. новембра 2008. године. Босна и Херцеговина се не сматра обавезном по 12 чланова, и то: 3, 10, 15, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 29 и 31 Европске социјалне повеље.

⁹ Од 22. априла 2002. године Босна и Херцеговина је постала 44. чланица Вијећа Европе и писмено се обавезала да ће испунити обавезе садржане у Мишљењу Парламентарне скупштине Вијећа Европе, а између осталог да ће потписати и ратификовати Европску конвенцију о људским правима и основним слободама, што је учињено 12. јула 2002. године.

Члан 10

1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу мишљења и слободу примања и преношења информација и идеја, без мијешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад од радио, телевизијских и филмских компанија.

2. Остваривање ових слобода, будући да укључује обавезе и одговорности, може подлијегати таквим формалностима, условима, ограничењима или санкцијама предвиђеним законом и које су неопходне у демократском друштву у интересу националне сигурности, територијалног интегритета или јавне сигурности, спречавања нереда или злочина, заштите здравља и морала, угледа или права других, спречавања ширења повјерљивих информација или у интересу очувања ауторитета и непристрасности судства.

Члан 14

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

Протокол број 1 уз Европску конвенцију

Члан 2

Никоме се не смије ускратити право на образовање. У вршењу свих својих функција које преузима у односу на образовање и наставу, држава поштује право родитеља да осигурају образовање и наставу који су у складу са њиховим властитим вјерским и филозофским увјерењима.

1.1.6. Европска повеља за регионалне и језике мањина¹⁰

Члан 7

Циљеви и начела

У погледу и регионалних или мањинских језика на подручјима на којима се ти језици користе и у складу са положајем сваког језика, уговорне стране засниваће њихову политику, законодавство и праксу на сљедећим циљевима и начелима:

а) признање регионалног или мањинског језика као израза културног богатства.

---

¹⁰ Нацрт Повеље, израђен на Конференцији локалних и регионалних власти Европе, усвојен је од стране Комитета министара Вијећа Европе као конвенција 25.6.1992. године. Отворена је за потписивање у Стразбуру 5. новембра 1992. године.

1.2. ЗАКОНОДАВСТВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

С обзиром на сложену уставну структуру Босне и Херцеговине, успостављену Дејтонским мировним споразумом, као и чињеницу да су надлежности у области образовања Уставом Босне и Херцеговине повјерене ентитетима, односно у Федерацији Босне и Херцеговине – кантонима, те Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, приликом израде овог извјештаја анализирани су сљедећи документи:

1. Устав Босне и Херцеговине¹¹;
2. Устав Федерације БиХ¹²;
3. Устав Републике Српске¹³;
4. Статут Брчко дистрикта Босне и Херцеговине¹⁴;
5. Устав Унско-санског кантона¹⁵;
6. Устав Посавског кантона¹⁶;
7. Устав Тузланског кантона¹⁷;
8. Устав Зеничко-добојског кантона¹⁸;
9. Устав Босанско-подрињског кантона¹⁹;
10. Устав Средњобосанског кантона²⁰;
11. Устав Херцеговачко-неретванског кантона²¹;
12. Устав Западнохерцеговачког кантона²²;
13. Устав Кантона Сарајево²³;

¹¹ Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, потписаног дана 14.12.1995. године.

¹² Устав Федерације БиХ "Службене новине Федерације БиХ" број 1/94, амандмани на Устав Федерације БиХ: Амандман I 21.07.1994. "Службене новине ФБиХ" број 1/94, Амандмани II-XXIV 2.6.1997. "Службене новине ФБиХ" број 13/97, Амандмани XXV-XXVI 2.6.1994. "Службене новине ФБиХ" број 13/97, Амандмани XXVII-LIV 28.4.2002. "Службене новине ФБиХ" број 16/02, Амандмани LVI-LXIII 5.6.2002. "Службене новине ФБиХ" број 22/02, Амандмани LXIV-LXVII 28.10.2002. "Службене новине ФБиХ" број 52/02, Амандмани LXVIII-LXXXVII 28.10.2002. "Службене новине ФБиХ" број 52/02, Амандман LXXXVIII 2.4.2003. "Службене новине ФБиХ" број 18/03, Амандмани LXXXIX-XCIV 3.12.2003. "Службене новине ФБиХ" број 63/03, Амандмани XCV-CII 28.1.2004. "Службене новине ФБиХ" број 9/04, Амандмани CIII и CIV 14.4.2004. "Службене новине ФБиХ" број 20/04, Амандман CV 2.6.2004. "Службене новине ФБиХ" број 33/04, Амандман CVI (Високи представник) 9.12.2005. "Службене новине ФБиХ" број 72/05, Амандмани CVI-CVIII 14.12.2005. "Службене новине Федерације БиХ" број 71/05, Амандман CIX 31.12.2008. "Службене новине Федерације БиХ" број 88/08.

¹³ Устав Републике Српске, "Службени гласник Републике Српске", бр. 21/92 – пречишћени текст, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02 исправка, 30/02 исправка, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05 и 48/11.

¹⁴ На основу писма супервизора за Брчко дистрикт Босне и Херцеговине од 30. децембра 2009. године, Стручна служба Скупштине Брчко дистрикта Босне и Херцеговине утврдила је пречишћени текст Статута Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, који чине Ревидирани Статут Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, који је ступио на снагу 6. маја 2008. године, "Службени гласник Брчко дистрикта БиХ", број 17/08, Измјене и Измјене и допуне Статута Брчко дистрикта Босне и Херцеговине донесени налогом супервизора од 21. децембра 2009. године, "Службени гласник Брчко дистрикта БиХ", број 39/09.

¹⁵ Устав Унско-санског кантона (Пречишћени текст), "Службени гласник Унско-санског кантона", бр. 1/04 и 11/04.

¹⁶ Устав Посавског кантона, Народне новине Кантона Посавског, бр. 1/96, 3/96, 7/99, 3/00, 5/00 и 7/04.

¹⁷ Устав Тузланског кантона, "Службене новине Тузланског кантона", бр. 7/97 и 3/99, 13/99, 10/00, 14/02, 6/04 и 10/04.

¹⁸ Устав Зеничко-добојског кантона, <http://www.zdk.ba/component/k2/itemlist/category/43-ustav>, преузето дана 25.7.2016. године.

¹⁹ Устав Босанско-подрињског кантона, "Службене новине Босанско-подрињског кантона Горажде", бр. 8/98, 10/00 и 5/03.

²⁰ Устав Средњобосанског кантона, "Службене новине Средњобосанског кантона", бр. 1/97, 5/97, 6/97, 2/98, 7/98 – исправка текста, 8/98, 10/2000, 8/03, 2/04 и 14/04.

²¹ Устав Херцеговачко-неретванског кантона, "Службене новине Херцеговачко-неретванског кантона", бр. 2/98, 4/00 и 7/04.

²² Устав Западнохерцеговачког кантона, "Народне новине Жупаније Западнохерцеговачке", бр. 1/96, 2/99, 14/00, 17/00, 1/03, 10/04 и 17/11.

14. Устав Кантона 10²⁴;
15. Оквирни закон о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини²⁵;
16. Закон о основном образовању и васпитању Републике Српске²⁶;
17. Закон о основном и општем средњем васпитању и образовању Унско-санског кантона²⁷;
18. Закон о основном школству Посавског кантона²⁸;
19. Закон о основном васпитању и образовању Тузланског кантона²⁹;
20. Закон о основној школи Зеничко-добојског кантона³⁰
21. Закон о основном васпитању и образовању Босанско-подрињског кантона³¹
22. Закон о основном школству Средњобосанског кантона³²;
23. Закон о основном васпитању и образовању Херцеговачко-неретванског кантона³³;
24. Закон о основном школству Западнохерцеговачког кантона³⁴;
25. Закон о основном васпитању и образовању Кантона Сарајево³⁵;
26. Закон о основном школству Кантона 10³⁶;
27. Закон о образовању у основним и средњим школама у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине³⁷;
28. Закон о забрани дискриминације³⁸;
29. Кривични закон Босне и Херцеговине³⁹;
30. Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине⁴⁰;
31. Кривични закон Републике Српске⁴¹;
32. Кривични закон Брчко дистрикта Босне и Херцеговине⁴².

---

²³ Устав Кантона Сарајево, „Службене новине Кантона Сарајево”, бр. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04 и 6/13.

²⁴ Устав Херцегбосанске жупаније, Прочишћен текст Устава Кантона 10 обухвата Устав Кантона (Кантон 10) и амандмане на Устав, „Народне новине Херцегбосанске жупаније”, број 1/96.

²⁵ Оквирни закон о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини, „Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 18/03.

²⁶ Закон о основном образовању и васпитању Републике Српске, „Службени гласник Републике Српске”, бр. 74/08, 71/09 и 104/11 и 33/14.

²⁷ Закон о основном и општем средњем васпитању и образовању, „Службени гласник Унско-санског кантона”, бр. 5/04, 7/10 и 11/15.

²⁸ Закон о основном школству, „Народне новине Жупаније Посавске”, бр. 3/04 и 6/97.

²⁹ Закон о основном васпитању и образовању, „Службене новине Тузланског кантона”, бр. 9/15 и 6/1.

³⁰ Закон о основној школи, „Службене новине Зеничко-добојског кантона”, бр. 5/04, 20/07, 9/11 и 4/14.

³¹ Закон о основном васпитању и образовању, „Службене новине Босанско-подрињског кантона Горажде”, број 5/16.

³² Закон о основном школству, „Службене новине Средњобосанског кантона”, бр. 11/01 и 17/04.

³³ Закон о основном васпитању и образовању, „Службене новине Херцеговачко-неретванског кантона”, бр. 5/00, 4/04 и 5/04.

³⁴ Закон о основном школству, „Народне новине Жупаније Западнохерцеговачке”, бр. 6/04, 8/04, 8/08, 10/08, 14/08, 12/11.

³⁵ Закон о основном васпитању и образовању, „Службене новине Кантона Сарајево”, бр. 10/06, 21/06, 26/08, 31/11 и 15/13.

³⁶ Закон о основном школству, „Народне новине Херцегбосанске жупаније”, бр. 12/04 и 12/08.

³⁷ Закон о образовању у основним и средњим школама у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, „Службени гласник Брчко дистрикта БиХ”, бр. 10/08, 25/08 и 4/13.

³⁸ Закон о забрани дискриминације, „Службени гласник Босне и Херцеговине”, бр. 59/09 и 66/16.

³⁹ Кривични закон БиХ, „Службени гласник БиХ”, бр. 03/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 47/14, 22/15 и 40/15.

⁴⁰ Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине, „Службене новине ФБиХ”, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 и 76/14.

⁴¹ Кривични закон Републике Српске, „Службени гласник Републике Српске”, бр. 49/03, 70/06, 73/10, 1/12 и 67/13.

⁴² Кривични закон Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, „Службени гласник Брчко дистрикта БиХ”, број 33/13.

1.2.1. Устав Босне и Херцеговине

Преамбула

*Полазећи од поштовања људског достојанства, слободе и једнакости
[...]*

*Увјерени да демократске институције власти и правични поступци најбоље стварају
мирољубиве односе у плуралистичком друштву,
[...]*

*Бошњаци, Хрвати и Срби, као конститутивни народ (у заједници са осталима), и
грађани Босне и Херцеговине овим одлучују да Устав Босне и Херцеговине гласи:...*

Члан II/I

Људска права и основне слободе

*Босна и Херцеговина и оба ентитета ће осигурати највиши ниво међународно
признатих људских права и слобода...*

Члан II/4

*Уживање права и слобода, предвиђених у овом члану или у међународним споразумима
наведеним у Анексу I овог Устава, осигурано је свим лицима у Босни и Херцеговини без
дискриминације по било којем основу као што је пол, раса, боја, језик, вјера, политичко
или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност са националном
мањином, имовина, рођење или други статус.*

Члан III

Надлежности и односи између институција Босне и Херцеговине и ентитета

3. Правни поредак и надлежности институција

*б) Ентитети и њихове ниже јединице у потпуности ће поштовати овај Устав, којим се
стављају ван снаге одредбе закона Босне и Херцеговине и одредбе устава и закона
ентитета које су у супротности с њим, као и одлуке институција Босне и Херцеговине.
Општи принципи међународног права представљају интегрални дио правног поретка
Босне и Херцеговине и ентитета.*

1.2.2. Устав Федерације Босне и Херцеговине

*Члан 6 Устава Федерације Босне и Херцеговине гласи: Службени језици Федерације
Босне и Херцеговине су: босански језик, хрватски језик и српски језик. Службена писма су*

латиница и ћирилица. Остали језици могу се користити као средство комуникације и наставе.

Члан V 1.4. Устава Федерације Босне и Херцеговине прописује: *Устави кантона морају бити у складу са овим уставом.*

1.2.3. Устав Републике Српске

Члан 7 Устава Републике Српске гласи: *Службени језици Републике Српске су: језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа. Службена писма су ћирилица и латиница.*

На подручјима гдје живе друге језичке групе у службеној употреби су и њихови језици и писма, на начин одређен законом.

1.2.4. Статут Брчко дистрикта Босне и Херцеговине

Члан 6 (Писмо и језик) Статута Брчко дистрикта Босне и Херцеговине гласи:

Босански, хрватски и српски језик, те латиничко и ћирилично писмо, у равноправној су употреби за све службене сврхе.

Омбудсмани Босне и Херцеговине приликом израде овог извјештаја извршили су анализу свих кантоналних устава, с циљем сагледавања њихове усклађености са Уставом Федерације Босне и Херцеговине, у дијелу одредаба које се односе на службене језике и писма.

1.2.5. Устав Унско-санског кантона (Пречишћени текст)

Члан 8

Службени језици Кантона су босански језик, хрватски језик и српски језик. Службена писма су латиница и ћирилица.

Остали језици могу се користити као средство комуникације и наставе.

1.2.6. Устав Посавског кантона

Члан 10

Службени језици Жупаније су хрватски и бошњачки језик. Службено писмо је латиница. Остали језици могу се употребљивати као средства комуникације и наставе, у складу са законом.

1.2.7. Устав Тузланског кантона

Члан 6

*Службени језици Кантона су босански језик, хрватски језик и српски језик.
Службена писма су латиница и ћирилица.
Остали језици могу се користити као средства комуникације и наставе.*

1.2.8. Устав Зеничко-добојског кантона

Члан 9

*Службени језици Кантона су босански језик, хрватски језик и српски језик.
Службена писма су латиница и ћирилица.*

1.2.9. Устав Босанско-подрињског кантона

Члан 8

*Службени језици Кантона су босански и хрватски језик. Службено писмо је латиница.
Остали језици се могу користити као средство комуникације и наставе*

1.2.10. Устав Средњобосанског кантона

Члан 8

Службени језици Кантона су босански и хрватски. Службено писмо је латиница. Остали језици се могу користити као средство комуникације и наставе.

1.2.11. Устав Херцеговачко-неретванског кантона

Члан 8

*Службени језици Жупаније су хрватски и бошњачки језик.
Службено писмо је латиница.
Остали језици се могу користити као средства комуникације и наставе, у складу са законом.*

1.2.12. Устав Западнохерцеговачког кантона

Члан 10

*Службени језици Жупаније су хрватски и бошњачки језик. Службено писмо је латиница.
Остали језици се могу употребљавати као средства комуникације и наставе, у складу са законом.*

1.2.13. Устав Кантона Сарајево

Нема одредбе о службеним језицима.

1.2.14. Устав Херцегбосанске жупаније

Члан 10

Службени језици Жупаније су хрватски и бошњачки језик.

Службено писмо је латиница.

Остали језици се могу употребљавати као средства комуникације и наставе, у складу са законом.

1.2.15. Оквирни закон о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини

Оквирним законом о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини уређена су начела предшколског, основног и средњег образовања и васпитања, образовања одраслих и оснивања и функционисања установа за пружање услуга у образовању у Босни и Херцеговини.

Члан 4

Свако дијете има једнако право приступа и једнаке могућности учествовања у одговарајућем образовању, без дискриминације на било којој основи. Једнак приступ и једнаке могућности подразумевају осигурање једнаких услова и прилика за све, за почетак и наставак даљњег образовања...

Члан 7

Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине употребљаваће се у свим школама, у складу са Уставом Босне и Херцеговине. Сви ће ученици у школама изучавати писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини.

Члан 59 став 3

Сви закони у ентитетима, кантонима и Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, као и одговарајући прописи из области образовања, морају бити усаглашени с одредбама овог закона у року од шест мјесеци по ступању на снагу истог.

1.2.16. Закон о основном образовању и васпитању Републике Српске⁴³

Члан 12

Настава у основном образовању и васпитању изводи се на службеним језицима конститутивних народа, уз коришћење оба службена писма, ћирилице и латинице.

У школама се не смије вршити дискриминација наставника или неког другог запосленог при именовању, условима запослења, напредовању или у било којој другој одлуци у вези са тим лицем, на основу тога што у школи, у усменом и писаном изражавању, користи било који од језика конститутивних народа.

У школама се не смије вршити дискриминација ученика при пријему, учешћу у активностима школе или у било којој другој одлуци у вези са тим учеником, на основу тога што у школи, у усменом и писаном изражавању, користи било који од језика конститутивних народа.

1.2.17. Закон о основном и општем средњем васпитању и образовању Унско-санског кантона

Члан 9

Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине (босански, хрватски и српски) употребљаваће се у школама у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

Сви ће ученици/це у школама изучавати писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини. Основна школа осигурава кроз цијелокупан васпитно-образовни рад заступљеност обају писама (латинице и ћирилице), с тим да у прва три разреда ученици савладају оба писма.

1.2.18. Закон о основном школству Посавског кантона

Члан 22

Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине употребљаваће се у основном школству у складу са Уставом Босне и Херцеговине, Уставом и наставним плановима и програмима у Жупанији...

...До конца четврте године основне школе ученик мора упознати оба службена писма Босне и Херцеговине.

---

⁴³ Закон о основном образовању и васпитању Републике Српске, Службени гласник Републике Српске, бр. 74/08, 71/08, 104/11 и 33/14.

1.2.19. Закон о основном васпитању и образовању Тузланског кантона

Члан 8 (Обавеза извођења наставе на службеним језицима Босне и Херцеговине)

(1) Настава у школи изводи се на службеним језицима Босне и Херцеговине: босанском, хрватском и српском језику, ијекавског изговора, уз употребу оба службена писма (латиница и ћирилица), а у зависности од потреба ученика, у употреби је и знаковно писмо...

(4) До краја треће године основног васпитања и образовања, ученици ће савладати оба службена писма Босне и Херцеговине, а ученици са посебним образовним потребама ће савладати оба службена писма, у складу са својим могућностима, до краја основног васпитања и образовања...

1.2.20. Закон о основној школи Зеничко-добојског кантона

Члан 3

...Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине употребљаваће се у свим школама у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

Основна школа осигурава да, најкасније до краја треће године основног образовања, ученици савладају и латиницу и ћирилицу...

1.2.21. Закон о основном васпитању и образовању Босанско-подрињског кантона

Члан 7

...Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине (босански, хрватски и српски) употребљаваће се у свим школама, у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

Сви ученици ће у школама изучавати писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини. Основна школа осигурава кроз цијелокупан васпитно-образовни рад заступљеност обају писама (латинице и ћирилице), с тим да у прва три разреда ученици савладају оба писма.

Сви наставници ће бити посебно обучени да предају разлике између три званична језика Босне и Херцеговине, како је то релевантно за предмете које предају...

1.2.22. Закон о основном школству Средњобосанског кантона

У складу са чланом 2 Закона о измјенама и допунама Закона о основном школству, у школском систему Средњобосанског кантона користе се сва три језика конститутивних народа БиХ и оба службена писма која су у употреби у БиХ.

1.2.23. Закон о основном васпитању и образовању Херцеговачко-неретванског кантона

Члан 37

Језици конститутивних народа БиХ употребљаваће се у свим основним школама у складу с Уставом БиХ. До краја III разреда основне школе сви ће ученици научити оба службена писма која су у службеној употреби у БиХ...

1.2.24. Закон о основном школству Западнохерцеговачког кантона

Члан 22 (Језици и писма у настави)

Настава у основним школама одржава се на хрватском језику и латиничком писму, а у складу са интересима ученика Жупаније.

До краја треће године, ученику ће се омогућити упознавање и другог службеног писма у Босни и Херцеговини...

1.2.25. Закон о основном васпитању и образовању Кантона Сарајево

Члан 7

Настава у школи изводи се на језицима конститутивних народа Босне и Херцеговине, који се именују једним од три назива: босански, хрватски или српски језик. Користе се оба писма Босне и Херцеговине (латиница и ћирилица) а, у зависности од потреба ученика/ученица, у употреби је и знаковно писмо. До краја треће године основног васпитања и образовања ученици/ученице ће научити оба писма Босне и Херцеговине...

1.2.26. Закон о основном школству Кантона 10

Члан 24

У основним школама на подручју Кантона употребљавају се језици и писма конститутивних народа у Босни и Херцеговини, у складу са Уставом Босне и Херцеговине, Уставом и наставним плановима и програмима у Кантону. Учитељи ће уважавати и објашњавати разлике између три службена језика Босне и Херцеговине, кад год је то од значаја за предмет који предају.

До краја трећег разреда основног образовања ученици ће научити оба службена писма Босне и Херцеговине.

1.2.27. Закон о образовању у основним и средњим школама у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине

Члан 13

(1) Босански, хрватски и српски књижевни језик, те латиничко и ћирилично писмо су у равноправној употреби у настави и ваннаставним активностима у основним и средњим школама Дистрикта.

(2) Родитељ, односно старатељ, може да бира језик и писмо на којем ученик започиње основно образовање.

1.2.28. Закон о забрани дискриминације

Члан 2 (Дискриминација)

(1) Дискриминацијом ће се, у смислу овог закона, сматрати свако различито поступање, укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности базирано на стварним или претпостављеним основама према било којем лицу или групи лица и онима који су с њима у родбинској или другој вези на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности, инвалидитета, старосне доби, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, сексуалне оријентације, родног идентитета, полних карактеристика, као и свака друга околност која има за сврху или посљедицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање на равноправној основи, права и слобода у свим областима живота.

(2) Забрана дискриминације примјењује се на све јавне органе као и на сва физичка или правна лица, и у јавном и у приватном сектору, у свим областима, а нарочито: запослења, чланства у професионалним организацијама, образовања, обуке, становања, здравства, социјалне заштите, добара и услуга намијењених јавности и јавним мјестима, те обављања привредних активности и јавних услуга.

1.2.29. Кривични закон Босне и Херцеговине

Члан 145 (Повреда равноправности човјека и грађанина)

(1) Службена или одговорна особа у институцијама Босне и Херцеговине која на основу разлике у раси, боји коже, националној или етничкој припадности, вјероисповијести, политичком или другом увјерењу, полу, сексуалном опредјељењу, језику, образовању, друштвеном положају или социјалном поријеклу, ускрати или ограничи грађанска права утврђена Уставом Босне и Херцеговине, ратификованим међународним уговором, законом Босне и Херцеговине, другим прописом Босне и Херцеговине или општим актом

Босне и Херцеговине, или која на основу ове разлике или припадности или којем другом положају даје грађанима неоправдане повластице или погодности, казниће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(2) Службена или одговорна особа у институцијама Босне и Херцеговине која, супротно прописима Босне и Херцеговине о равноправној употреби језика и писама конститутивних народа и осталих који живе на територији Босне и Херцеговине, ускрати или ограничи грађанину да при остваривању својих права или при обраћању органима власти и институцијама Босне и Херцеговине, привредним друштвима и другим правним особама употреби свој језик или писмо, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

1.2.30. Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине

Члан 177 (Повреда равноправности човјека и грађанина)

(1) Ко на основу разлике у раси, боји коже, народносној или етничкој припадности, вјери, политичком или другом увјерењу, полу, полној склоности, језику, образовању, друштвеном положају или социјалном поријеклу, ускрати или ограничи грађанска права утврђена међународним уговором, Уставом, законом, другим прописом или општим актом у Федерацији, или ко на основу такве разлике или припадности или којег другог положаја даје појединцима неоправдане повластице или погодности, казниће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(2) Службена или одговорна особа у Федерацији која учини кривично дјело из става 1 овог члана, казниће се казном затвора од једне до осам година.

(3) Службена или одговорна особа у институцијама у Федерацији која, супротно прописима о равноправној употреби језика и писама конститутивних народа и осталих који живе на територији Босне и Херцеговине, ускрати или ограничи грађанину да при остваривању својих права или при обраћању органима власти и институцијама у Федерацији, трговачким друштвима и другим правним особама употреби свој језик или писмо, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

1.2.31. Кривични закон Републике Српске

Члан 162 (Повреда равноправности грађана)

(1) Ко на основу разлике у раси, боји коже, вјери, полу, језику, политичком или другом убјеђењу, полној усмјерености, националној или етничкој припадности, имовном стању, рођењу или социјалном поријеклу, образовању или друштвеном положају ускрати или ограничи слободу или право човјека утврђено уставом, законом или ратификованим међународним уговором, или ко на основу ове разлике даје грађанима повластице или погодности супротно уставу, закону или ратификованом међународном уговору, казниће се затвором до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко врши прогањање лица или организација због њиховог залагања за равноправност људи.

(3) Ако дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини службено лице злоупотребом службеног положаја или овлашћења, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Члан 163 (Повреда права употребе језика и писма)

(1) Ко ускрати или ограничи грађанима право на употребу језика или писма загарантованог уставом, законом или ратификованим међународним уговором, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана изврши службено лице злоупотребом службеног положаја или овлашћења, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

1.2.32. Кривични закон Брчко дистрикта Босне и Херцеговине

Члан 174 (Повреда равноправности човјека и грађанина)

(1) Ко на основу разлике у раси, боји коже, националној или етничкој припадности, вјери, политичком или другом увјерењу, полу, полној склоности, језику, образовању, друштвеном положају или социјалном поријеклу, ускрати или ограничи грађанска права утврђена Уставом БиХ, ратификованим међународним уговором, законом, другим прописом или општим актом БиХ, Статутом, законом, другим прописом или општим актом Брчко дистрикта, или ко на основу такве разлике или припадности или којем другом положају даје грађанима неоправдане повластице или погодности, казниће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(2) Службено или одговорно лице у Брчко дистрикту које учини кривично дјело из става 1 овога члана, казниће се казном затвора од једне до осам година.

(3) Службено или одговорно лице у институцијама Брчко дистрикта које, супротно прописима о равноправној употреби језика и писма конститутивних народа и осталих који живе на подручју Брчко дистрикта, ускрати или ограничи грађанину да при остваривању својих права или при обраћању тијелима власти и институцијама у Брчко дистрикту, трговачким друштвима и другим правним лицима употребе свој језик или писмо, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

II УСКЛАЂЕНОСТ ОДРЕДАБА УСТАВА КАНТОНА СА ОДРЕДБАМА УСТАВА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА УПОТРЕБУ СЛУЖБЕНИХ ЈЕЗИКА И ПИСМА

Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине, по извршеној анализи одредаба кантоналних устава које се односе на употребу службеног језика и писма, утврдили су да устави Западнохерцеговачког, Херцеговачко-неретванског, Посавског и Кантона 10 прописују да су службени језици босански - бошњачки (у уставима Посавског, Западнохерцеговачког и Херцегобосанског наведено је бошњачки умјесто босански) и хрватски језик, а службено писмо латиница. Надаље, Устави поменутих кантона, објављени у службеним гласницима и на службеним веб-страницама кантона, у варијанти на хрватском језику, као службене језике кантона означавају⁴⁴ „хрватски и бошњачки језик”. Устав Кантона Сарајево у свом изворном тексту уопште не садржи одредбе о службеним језицима и писмима која се употребљавају у овом кантону.

С обзиром на истраживањем утврђено стање и неусклађености устава појединих кантона/жупанија са Уставом Федерације Босне и Херцеговине у погледу употребе службених језика и писма, омбудсмани Босне и Херцеговине затражили су од надлежних скупштина и министарстава да доставе информације⁴⁵ што је предузето по том питању.

Западнохерцеговачки кантон

Скупштина Западнохерцеговачког кантона⁴⁶ информисала је омбудсмане Босне и Херцеговине:

...Устав Жупаније Западнохерцеговачке није усклађен с Уставом Федерације Босне и Херцеговине, у погледу службених језика и писма у Федерацији Босне и Херцеговине.

Везано за напријед наведено питање, обавјештавамо вас како су од стране колегија Скупштине Западнохерцеговачке, подузете одређене активности, а тичу се између осталог и формирања Повјереништва за измјену Устава Жупаније Западнохерцеговачке.

Херцеговачко-неретвански кантон

У акту Скупштине Херцеговачко-неретванског кантона⁴⁷ истакнуто је:

Одредбе Устава Херцеговачко-неретванског кантона које се односе на службене језике и писма нису у сагласности са одредбом Устава Федерације Босне и Херцеговине, имајући у

---

⁴⁴ Устав Западнохерцеговачког кантона, http://www.skupstina-zzh.ba/opsirniye.asp?id_kategorija=1&id=10, преузето дана 15.12.2016. године, Устав Посавског кантона, <http://skupstinazp.ba/Nova/dokumenti/ustav/>, преузето 15.12.2016. године, Устав Кантона 10 http://www.skupstinahbz.com/public/files/ustav_hercegbosanske_zupanije.pdf, преузето 16.12.2016. године.

⁴⁵ Акт Омбудсмана Босне и Херцеговине од 28.6. и 27.10. 2016. године.

⁴⁶ Акт Скупштине Западнохерцеговачког кантона, број 01-01-9-1140/16-1 од 10.10.2016. године.

⁴⁷ Акт Скупштине Херцеговачко-неретванског кантона, број 02-02-180/16 од 7.11.2016. године.

виду да члан 8 Устава Херцеговачко-неретванског кантона, објављеног у „Службеним новинама ХНК“ на босанском језику, гласи:

„Службени језици Кантона су бошњачки и хрватски језик.

Службено писмо је латиница.

Остали језици се могу користити као средства комуникације и наставе, у складу са законом”.

...

Клуб посланика Срба у Скупштини ХНК је дана 31.5.2016. године поднио приједлог амандмана на Устав Херцеговачко-неретванског кантона, којим је обухваћено и усклађивање члана 8 са Уставом Федерације Босне и Херцеговине.

Клуб посланика Бошњака у Скупштини ХНК је дана 9.6.2016. године поднио приједлог амандмана на Устав Херцеговачко-неретванског кантона, који је у потпуности усклађен са Амандманом Клуба посланика Срба.

У складу са чланом 152 Пословника Скупштине Херцеговачко-неретванског кантона (Службене новине ХНК, број 2/05) Скупштина је наведене амандмане доставила на мишљење посланицима, Комисији за уставна питања и Влади ХНК.

До сада нико од наведених није доставио мишљење.

Имајући у виду да је предложене амандмане потписало и подржало 15 (петнаест) посланика, а за измјену Устава ХНК потребно је двије трећине од укупног броја посланика у Скупштини ХНК, односно 20 (двадесет) посланика, још увијек се нису стекли услови да наведени амандмани добију потребну подршку за изгласавање на сједници Скупштине.

Кантон Сарајево

Министарство правде и управе Кантона Сарајево у одговору⁴⁸ достављеном омбудсменима Босне и Херцеговине навело је:

Министарству правде и управе Кантона Сарајево је, дана 7.11.2016. године, Скупштина Кантона Сарајево доставила ваш акт...

С тим у вези, анализирајући одредбе Устава Кантона Сарајево, Министарство правде и управе је утврдило да одредбе Устава Кантона Сарајево не садрже одредбе које се односе на службене језике и писма у Федерацији Босне и Херцеговине, унесене у Устав Федерације Босне и Херцеговине Амандманом XXIX (Службене новине Федерације Босне и Херцеговине, број 06/02).

Овом приликом вас обавјештавамо да је ово министарство, у свом Приједлогу Програма рада за 2017. годину, планирало припрему амандмана на Устав Кантона Сарајево, којима ће између осталог, бити обухваћене одредбе које се односе на службене језике и писма.

---

⁴⁸ Акт Министарства правде и управе Кантона Сарајево број 03-04-01-32130/16 од 9.11.2016. године.

Скупштина Жупаније Посавске

До дана израде овог извјештаја није запримљен одговор Скупштине Жупаније Посавске.

Скупштина Кантона 10

До дана израде овог извјештаја није запримљен одговор Скупштине Кантона 10.

III ОДЛУКА УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ БРОЈ У 7/15 ОД 26.5.2016. ГОДИНЕ

Сафет Софтић, други замјеник предсједавајућег Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, поднио је 9.9.2015. године Уставном суду Босне захтјев за оцјену уставности прве реченице члана 7 став 1 Устава Републике Српске, у дијелу који гласи: “језик бошњачког народа”.

Уставни суд Босне и Херцеговине, поступајући по захтјеву, донио је Одлуку о допустивости и меритуму број У 7/15⁴⁹ од 26.5.2016. године, којом је утврдио је да је одредба члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу који гласи: „језик бошњачког народа” у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине овом приликом налазе неопходним подсјетити на ставове Уставног суда Босне и Херцеговине дате у одлуци напријед наведеног броја, те овом приликом преносимо садржај наведене одлуке у цијелости:

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснован захтјев **Сафета Софтића**, другог замјеника предсједавајућег Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности прве реченице члана 7 став 1 Устава Републике Српске, у дијелу који гласи: “језик бошњачког народа”.

Утврђује се да је прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу који гласи: “језик бошњачког народа” у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, “Службеном гласнику Републике Српске” и у “Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине”.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I Увод

1. Сафет Софтић, други замјеник предсједавајућег Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљем тексту: подносилац захтјева), поднио је 9. септембра 2015. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности прве реченице члана 7 став 1 Устава Републике Српске, у дијелу који гласи: “језик бошњачког народа”.

---

⁴⁹ Одлука о допустивости и меритуму број У 7/15, објављена у Службеном гласнику БиХ, број 51/16.

II Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 став (2) Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљем тексту: Народна скупштина) затражено је 17. септембра 2015. године да достави одговор на захтјев.

3. Народна скупштина доставила је одговор на захтјев 9. новембра 2015. године.

III Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Подносилац захтјева сматра да оспорени члан 7 став 1, прва реченица Устава Републике Српске у дијелу “језик бошњачког народа”, није у складу са Уставом Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Устав БиХ). На почетку излагања подносилац захтјева наглашава да се захтјев за оцјену уставности бави уставним правом на језик, које укључује и право колективитета да зове свој језик онако како жели и да га употребљава на начин на који то прописује међународно и уставно право. Посебно је истакнуто да се “не ради о покретању било каквог питања у вези са садржајем језика, његове сличности или поређења са другим службеним језицима у Босни и Херцеговини, оправданости постојања три језика итд., а што су, прије свега, питања за лингвистичке науке, те изван интереса овог конкретног захтјева”.

5. Неуставност прве реченице члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу којим се прописује да су у Републици Српској службени језици: “(...) језик бошњачког народа”, подносилац захтјева види у пет аспеката:

а) Намеће бошњачком народу назив језика и ускраћује му се право на именовање властитог језика као инхерентног права на језик, а што је саставни дио виталног националног интереса конститутивног народ

6. Подносилац захтјева истиче да посљедња, десета реченица Преамбуле Устава БиХ, прописује начело конститутивности народа које садржи низ појединачних колективних права конститутивних народа. У самом Уставу БиХ, како даље наводи подносилац захтјева, није прописано да је језик дио начела конститутивности народа, али да право на језик представља саставни дио начела конститутивности народа и да произлази *explicite* из одредаба уставâ ентитетâ. Такође, не ради се о индивидуалном, већ о колективном праву на језик као дијелу виталног националног интереса сваког конститутивног народа у смислу члана IV/3.ф) Устава БиХ, те се у контексту наведеног подносилац захтјева позива на Одлуку Уставног суда број У 10/05. Подносилац захтјева констатује да се “Конвенција за регионалне језике и језике националних мањина” не примјењује на конститутивне народе (У 10/05), али сматра да је неприхватљив закључак да се приступ праву колективитета на језик не примјењује и на конститутивне народе с обзиром на то да би држава морала узимати у обзир потребе и жеље конститутивних народа који користе своје језике. Наглашава да се у конкретном случају ради о језику колективитета који у Републици Српској представља фактичку

мањину, те се позива на Одлуку Уставног суда број У 5/98-III од 1. јула 2000. године (тач. 58 и 59, које у цијелости цитира).

7. Подносилац захтјева даље истиче да, када се користи израз “право на језик”, то право подразумијева и право колективитета да свом језику дâ одређено име, а не да му име намећу други. Право на назив језика, како тврди подносилац захтјева, представља инхерентни елемент општег права на језик јер право на признање језика обухвата и право на признање назива језика. Ова веза дио је ефективне заштите права на језик, јер су језик и његов назив израз културног богатства једног колективитета (члан 7 став 1 алинеја 1 Конвенције за регионалне језике и језике националних мањина).

8. Да би се извео закључак, како то истиче подносилац захтјева, да је Република Српска повриједила начело конститутивности народа тако што је у Уставу Републике Српске увела “језик бошњачког народа”, а не “језик босанског народа”, подносилац захтјева указује на то да је, према попису становништва 1991. године, босанским језиком као матерњим говорило 37,2853% становништва, те да је босански језик чињеница уставноправног система и поретка Босне и Херцеговине и прије тренутно важећег Устава БиХ. Даље наводи да је Општи оквирни споразум за мир у БиХ написан, између осталог, и на босанском језику, те цитира члан XI став 2 Споразума, у којем је наведено: “Склопљен у Паризу дана 14. децембра 1995. на босанском, хрватском, енглеском и српском језику с тим да је сваки текст једнако вјеродостојан”. Иако овај споразум, како наводи подносилац захтјева, није објављен на службеним језицима у Босни и Херцеговини, ова чињеница је непобитна, а енглеска верзија јасно употребљава израз “Bosnian language” тако да не постоји дилема је ли је склопљен на “босанском” или “бошњачком” или на “језику бошњачког народа”. Подносилац захтјева позива се на Одлуку Уставног суда број У 32/01, и то на тачку 17 у којој је наведено да: “Устав БиХ, чији је текст дат у Анексу 4, саставни је дио Споразума па према томе из саме структуре Споразума произлази да су анекси истог карактера и да творцима анекса није била намјера да дође до било каквог сукоба”, па закључује да је Устав БиХ, као и остали анекси уз Општи оквирни споразум за мир у БиХ као његови дијелови, писан, између осталог, и на “босанском језику”, те полазећи од тумачења Општег оквирног споразума и појединих анекса, “босански језик” је уставни језик у Босни и Херцеговини и један од три службена језика. Ово је обавезујуће за Републику Српску у смислу члана III/3.б) Устава БиХ и ентитет нема дискрецијско право признавати друге језике од оних који постоје или мијењати им називе. Даље, подносилац захтјева наводи примјер да су сви државни закони на нивоу Босне и Херцеговине објављени у “Службеном гласнику БиХ” на “босанском језику” с обзиром на то да у заглављу јасно пише: “Издање на српском, хрватском и босанском језику.” Такође, наводи да и Уставни суд у свом раду користи “босански језик” и као примјер наводи тачку 10 апелацијског формулара.

9. Народна скупштина је, како наводи подносилац захтјева, након што је “босански језик” фактички и правно постојао и био уведен у Општи оквирни споразум, те након што је егзистирао у Федерацији Босне и Херцеговине (босански језик и хрватски језик били су службени језици до уставних промјена) себи дала за право преименовати тај језик у “језик бошњачког народа”, а да није имала било какву легалну или легитимну

основу. Сматра да је Република Српска одузела и повриједила колективно право бошњачког народа да зове свој матерњи и један од службених језика онако како тај народ то жели, што је супротно начелу конститутивности у смислу посљедње, 10. алинеје Преамбуле Устава БиХ.

б) Врши *de facto* дискриминацију бошњачког народа у односу на српски народ јер се у пракси различито приступа “језику српског народа” и “језику бошњачког народа” када је у питању њихово именовање

10. Подносилац захтјева, даље, истиче да власт у Републици Српској “језик српског народа” у пракси назива “српски”, док се исти такав приступ не користи за “језик бошњачког народа” у смислу да се у пракси користи израз “босански”. Дакле, у пракси постоји различит третман “језика српског народа” у односу на “језик бошњачког народа”. Као примјер подносилац захтјева наводи званичну страницу Врховног суда Републике Српске која користи израз “српски језик”. Из званичне странице Републичког педагошког завода, како наводи подносилац захтјева, јасно је да се у Републици Српској учи “српски језик”, док “босанског језика” и нема. Потврда за то је што се у школским књижицама уписује оцјена из српског језика, а не из “језика српског народа”. Даље истиче да на свим интернетским страницама јавних органа у Републици Српској није уопште написано на којем језику се чита интернетска страница на који начин се покушава прикрити етаблирана пракса “српског језика” за разлику од формалног и неприродног форсирања у пракси “језика бошњачког народа”. Подносилац захтјева сматра да је ова пракса одраз врло “недемократског и политички некоректног односа према колективним правима конститутивних народа у Босни и Херцеговини”. Такођер наводи да и у многобројним правним актима власти Републике Српске пише да се ради о “српском”, а не о “језику српског народа”. Као примјер наводи да се у Бањој Луци сви документи преводе са енглеског на “српски језик”, као и са “српског језика” на енглески. У медијима се наглашава да се ради о “српском језику”, а не “језику српског народа”.

11. Подносилац захтјева позива се на Одлуку број У 5/98-III у којој је Уставни суд указао на то да дискриминација не постоји само када закон формално прави разлике без оправдања, већ и када “законодавство и административне праксе са дискриминацијском намјером или ефектом” буду усвојени. Ту је, како даље наводи, такође речено да постоји неколико начина дискриминације које подносилац у даљем излагању цитира из поменуте одлуке. Даље се позива на опис дискриминације из *Explanatory Report* за ДП број 12 уз Европску конвенцију, у којој је наведено да дискриминација постоји не само у случају тзв. формалне дискриминације него када се држава фактички понаша на дискриминаторан начин, када држава своје дискрецијско право употребљава на дискриминаторан начин или било којим другим актом. Иако Устав Републике Српске формалноправно једнако третира сва три народа, постоји јасна дистинкција у фактичком третману између “језика српског народа” и “језика бошњачког народа” јер се у пракси “језик српског народа” користи као “српски језик”, што је стварна воља српског народа. Описана *de facto* дискриминација, како наводи подносилац захтјева, дешава се само из једног разлога, а то је што “босански” језик

подсјећа на државу Босну и Херцеговину, на израз који указује на нешто заједничко, наднародно, наднационално и што се концептуално не уклапа у политику Републике Српске изражену у изворној верзији Устава Републике Српске (чл. 1 и 7) према којем је Република Српска “држава српског народа” у којој је “српски” једини службени језик. Овај хомофобични, етно-национални и дискриминаторни концепт који негира друге народе и њихова права, те их дискриминише у уживању основних људских права, одавно је проглашен неуставним и противним основним европским вриједностима плуралних друштава. Негирање како права на именовање језика, тако и његовог постојања, те дискриминисање бошњачког народа у односу на српски народ и српски језик, представља нарушавање начела плуралног друштва у смислу 3 алинеје Преамбуле Устава БиХ, јер овај уставноправни појам обухвата културну разноврсност, у шта спада и језик. Подносилац захтјева поново се позива на Одлуку број У 5/98, у којој је Уставни суд у тачки 26 дао тумачење Преамбуле Устава БиХ, истакнувши да служи и као мјерило за уставе ентитета.

в) Повреда права “осталих” на матерњи језик као дио идентитета групе “осталих” који припадају босанској језичкој заједници

12. У даљем излагању подносилац захтјева даје дефиницију матерњег језика, наводећи да коришћење матерњег језика представља један од основних елемената духовности човјека, његове културе и традиције. Поново подсјећа да је приликом пописа становништва 1991. године, према статистичким подацима, у Босни и Херцеговини живио велики број особа које нису биле припадници данашњих конститутивних народа. Мисли се на грађане који из објективних или субјективних разлога не припадају било којој заједници и колективитету, или који се идентификују као припадници (не)признатих националних мањина, али не говоре више језиком који је службени у државама у којим су те националне мањине државотворни народи (нпр. Јевреји, Пољаци, Аустријанци...). Сви ти “бх.” грађани су, како даље наводи, након поновног увођења босанског језика као уставноправне категорије (“а што је цензус из 1991. године и показао”) идентификовали босански језик као матерњи језик. Према томе, “босански језик” фунгира двојачко и игра улогу како за “остале”, тако и за бошњачки народ. Вукући паралелу са конститутивним народима, како даље наводи подносилац захтјева, сви припадници “осталих” који су идентификовали “босански језик” као свој матерњи, представљају посебну језичку заједницу, тј. колективитет који би морао имати једнака уставна права као и конститутивни народ јер су уставна категорија из 10. алинеје Устава БиХ, те имају право на једнак третман без дискриминације. Уставноправне промјене у Републици Српској којима је дошло до укидања “босанског језика” узроковале су немогућност да се припадници “осталих” идентификују с једним од службених језика у Босни и Херцеговини у идентитетском смислу. На тај начин угрожено је њихово право на приватност и породични живот у смислу члана 8 Европске конвенције јер се утиче на деперсонализацију младих особа у идентитет. Поред наведеног, подносилац захтјева се позива на члан 27 Међународног пакта о грађанским и политичким правима (у даљем тексту: Међународни пакт) који прописује право језичких мањина, што припадници из групе “осталих” који говоре босански језик јесу и који имају право на језик и његово коришћење. У контексту

наведеног подносилац захтјева се позива на пресуде Европског суда за људска права (у даљем тексту: Европски суд) у предмету *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* и *Зорнић против Босне и Херцеговине*, тач. 30 и 31, којима је јасно идентификован закључак да “остали” морају бити једнаки у уживању уставних права и слобода, те да се колективна једнакост конститутивних народа не може остварити на рачун припадника “осталих”.

13. Подносилац захтјева указује на то да је право избора матерњег језика ствар “властитог самоодређења особе”, те чињеница да се припадници “осталих” идентификују са једним језиком који фунгира као службени језик јесте лична ствар сваког човјека, а цитирана пресуда *Зорнић против Босне и Херцеговине* указује на то да држава нема право да улази у разлоге таквог одређења, јер је то приватна ствар и одређење које је заштићено чланом 8 Европске конвенције. Подносилац захтјева закључује да прва реченица става 1 члана 7 Устава Републике Српске грађанима из реда “осталих” који говоре босанским језиком крши право на матерњи језик у смислу саставног дијела појма “остали” из 10. алинеје Преамбуле Устава БиХ, право на приватни и породични живот из члана 8 Европске конвенције, право на употребу језика из члана 27 Међународног пакта, члана 30 Конвенције о правима дјетета, Оквирне конвенције о регионалним језицима и језицима мањина, Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, као и Оквирне конвенције о правима мањина.

г) Повреда права на образовање на матерњем језику бошњачког народа и “осталих” који припадају босанској језичкој заједници

14. У даљем излагању подносилац захтјева полази од тезе да уставноправно начело конститутивности народа инкорпорира и штити право на матерњи језик, а то право обухвата и право да матерњи језик назове онако како га одређена група и жели именовати, и тезе да припадници “осталих” који говоре “босански језик” као матерњи представљају посебну језичку заједницу, колективитет који има право на језик као дио свог националног идентитета на исти начин као и припадници конститутивних народа, те поставља питање представља ли укидање “босанског језика” уједно и повреду права на образовање у смислу члана 2 став 1 прве реченице Допунског протокола број 1 уз Европску конвенцију. Указује на садржај наведене одредбе, према којој право на образовање гарантује право сваке индивидуе не само на приступ образовању већ и на ефикасно образовање, те цитира релевантне пресуде Европског суда. Тако се подносилац захтјева позива на предмет *Ципар против Турске* (апликација број 25781/94, пресуда од 10. маја 2001. године, ст. 277–279), у коме негирање права на образовање на матерњем језику представља негирање суштине права на образовање.

15. Подносилац захтјева сматра да фактор фактичке већине не даје право јавној власти да српски народ привилегује, те негира другим конститутивним народима или “осталим” употребу матерњег језика у систему јавног образовања, позивајући се на Дјелимичну одлуку Уставног суда број У 5/98 од 18. августа 2000. године (тачка 34), у којој се потврђује једнако коришћење босанског, хрватског и српског језика не само у

институцијама БиХ већ и на нивоу ентитета и свих њихових административних јединица при законодавним, извршним и судским властима, што подразумијева могућност коришћења ових језика и у образовању. Укидањем босанског језика, како тврди подносилац захтјева, дјеца и родитељи повратници у Републику Српску немају право на образовање, нити право да осигурају својој дјеци образовање на властитом матерњем језику. Неприхватљиво је да се немогућност образовања на властитом језику компензује могућношћу да се дјеци бошњачког и хрватског поријекла, те “осталим” који говоре босански језик, нуди образовање на босанском и хрватском на територији Федерације Босне и Херцеговине. Таква алтернатива значи поновно раздвајање дјеце од родитеља или немогућност одрживог опстанка бошњачких и хрватских породица у Републици Српској након повратка после рата у пријератна мјеста живљења.

16. Подносилац захтјева даље наводи да инхерентан елемент конститутивности трију народа у Босни и Херцеговини јесте и национални етнички идентитет припадника конститутивних народа, што укључује и право на матерњи језик, у конкретном случају босански. У контексту наведеног, подносилац захтјева цитира тачку 31 Одлуке Уставног суда број У 10/05, те закључује да је етно-национални идентитет припадника конститутивних народа обиљежен језиком, због чега родитељи у Босни и Херцеговини имају право тражити од школског система да се њихово идентитетско опредјељење кроз језик поштује у јавном систему школовања. Подносилац захтјева износи став из пресуде Европског суда *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* да “етницитет води поријекло од идеје о друштвеним групама означеним истом националношћу, религијским увјерењем, заједничким језиком или културним и традиционалним поријеклом и историјом”, што, како закључује подносилац захтјева, значи да питања језика и етницитета не могу бити раздвојена, него су у потпуности испреплетена. Осим тога, подносилац захтјева позива се на пресуду Европског суда *Champan против Велике Британије* од 18. јануара 2001. године, апликација број 27238/95, став 93, у којој је Европски суд нагласио да постоји “међународни консензус међу државама чланицама Вијећа Европе у смислу признавања посебних потреба мањина и обавезе да се заштити њихова сигурност, идентитет и начин живота”. Босна и Херцеговина има обавезу не само признати право на образовање на матерњем језику које је дио идентитета конститутивних народа у БиХ и “осталих”, већ и афирмисати плуралистичко друштво. Оспореном одредбом Устава Републике Српске јасно се мијеша у право Бошњака и “осталих” који припадају босанској језичкој заједници на начин да се дјеци и родитељима не гарантује право на образовање на матерњем језику те се, како наводи, поставља питање ове оправданости.

17. У даљем излагању подносилац захтјева цитира релевантне одредбе Оквирног закона о основном и средњем образовању у БиХ (“Службени гласник БиХ” број 18/03) као и одредбе Закона о основном васпитању и образовању (“Службени гласник РС” бр. 119/08 и 71/09), те закључује да негирање права бошњачког конститутивног народа и припадника “осталих” који припадају босанској језичкој заједници на школовање на матерњем језику у Републици Српској није “законито” у смислу начела законитости јер је супротно Уставу БиХ, те није потребно испитивати даље аспекте оправданости

мијешања у право на образовање на властитом језику: јавни интерес, адекватност и пропорционалност.

д) Повреда начела забране дискриминације грађана из групе “осталих” који припадају босанској језичкој заједници у вези са правом на матерњи језик

18. Подносилац захтјева указује на то да је објаснио на који начин функционише “језик српског народа” како формалноправно тако и у пракси и да је доказао да “постоји јаз између једног и другог на начин да се у пракси језик српског народа третира као српски језик”, те да грађани који су припадници “осталих”, а који говоре “босански језик”, имају колективно право на матерњи “босански језик” јер се могу третирати као “језичка заједница”. У тренутку када је у Републици Српској избачен “босански језик” у нормативном смислу и у пракси, припадници “осталих” који говоре босанским језиком изгубили су право на матерњи језик како уопште тако и на подручју образовања, а које је заштићено чланом 2 Допунског протокола број 1 уз Европску конвенцију, на који начин је различито третирана ова група грађана у односу на српски конститутивни народ јер им је ово право ускраћено. Немогућност “осталих” који говоре “босански језик” да користе свој матерњи језик у систему образовања, већ морају изабрати један од језика конститутивних народа, представља забрањену дискриминацију из члана 14 Европске конвенције у вези са чланом 2 Допунског протокола број 1 уз Европску конвенцију.

19. На крају, подносилац захтјева закључује да је прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске неуставна јер крши:

а) посљедњу, 10. алинеју Преамбуле Устава БиХ и његово начело конститутивности бошњачког народа јер том народу намеће назив језика и ускраћује му право на именовање свог властитог језика као инхерентног елемента права на језик, које је саставни елемент виталног националног интереса конститутивног народа у смислу члана IV/3.ф) Устава БиХ;

б) члан II/4 Устава БиХ у вези са посљедњом, 10. алинејом Преамбуле Устава БиХ јер представља *de facto* дискриминацију бошњачког народа у односу на српски с обзиром на то да власти у Републици Српској у пракси различито приступају “језику српског народа” и “језику бошњачког народа” када је у питању њихово именовање;

в) члан 3 и посљедњу, 10. алинеју Преамбуле Устава БиХ, члан 8 Европске конвенције, члан 27 Међународног пакта, члан 30 Конвенције о правима дјетета, Оквирну конвенцију о регионалним језицима и језицима мањина, Међународну конвенцију о укидању свих облика расне дискриминације, као и Оквирну конвенцију о правима мањина у смислу да се “бх.” грађанима из групе “осталих” који припадају босанској језичкој заједници одузима право на матерњи језик као дио идентитета ове језичке заједнице;

г) члан 2 Допунског протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер се бошњачком народу и припадницима “осталих” који припадају босанској језичкој заједници одузима право на образовање на матерњем језику јер право на језик подразумијева и право на идентификацију језика;

д) члан 14 Европске конвенције у вези са чланом 2 Допунског протокола број 1 уз Европску конвенцију јер се “бх.” грађанима из реда “осталих” који припадају босанској језичкој заједници одузима право на образовање на матерњем језику у односу на српски конститутивни народ без оправдања, тј. на неуставан начин.

20. Такође, подносилац захтјева констатује да би супремација Устава БиХ, која произлази из члана III/3.б) Устава БиХ, била илузорна уколико би Република Српска укидала уставне стандарде који су предвиђени у Уставу БиХ, а један од тих стандарда је и службени босански језик у цијелој и за цијелу Босну и Херцеговину, поред хрватског и српског, тако да Устав Републике Српске у оспореном дијелу крши и члан III/3.б) Устава Босне и Херцеговине. Подносилац захтјева је предложио да Уставни суд прогласи прву реченицу члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу који гласи: “језик бошњачког народа” неуставном, те нареди Народној скупштини да одмах, најкасније у року од три мјесеца од дана објаве ове одлуке у “Службеном гласнику БиХ”, изврши измјену и допуну ове норме на начин да ће Устав Републике Српске умјесто ријечи “језик бошњачког народа” гарантовати босански језик без конотације на “бошњачки народ”.

б) Одговор на захтјев

21. У одговору на захтјев, Народна скупштина је навела да подносилац захтјева неосновано истиче и предвиђа да је уставно право на употребу језика и писма гарантовано чланом 34 став 1, у вези са чланом 49 став 5 Устава Републике Српске. Наиме чланом 70, који је допуњен Амандманом LXXVII на Устав Републике Српске, дефинисано је као витални национални интерес конститутивних народа и право на употребу језика, а Амандманом LXXXII на Устав Републике Српске осигурана је заштита виталних националних интереса конститутивних народа путем Вијећа народа Народне скупштине Републике Српске и Вијећа за заштиту виталног интереса при Уставном суду Републике Српске.

22. Народна скупштина је указала на то да је, у складу с одредбом члана III/3.б) Устава БиХ, као и Одлуком Уставног суда број У 5/98, која се односи на конститутивност народа, Амандманом LXXI на члан 7 став 1 и Амандманом XLIV на члан 1 Устава БиХ извршила усклађивање са Уставом БиХ. Тако је утврђено да су конститутивни народи у Републици Српској Срби, Бошњаци, Хрвати којима се заједно са осталим и грађанима гарантује једнакоправност без дискриминације по било којој основи или статусу, те је утврђено да су службени језици и језици конститутивних народа: језик српског, језик бошњачког и језик хрватског народа у вези с чим је и Венецијанско повјереништво дало позитивно мишљење. С обзиром на наведено, Народна скупштина је закључила да тврдња подносиоца захтјева да је прва реченица члана 7 Устава Републике Српске у дијелу којим се прописује да се у Републици Српској говори, као један од три језика,

“језик бошњачког народа”, неуставна јер намеће бошњачком народу назив језика, који је саставни дио виталног националног интереса конститутивног народа, нетачна.

23. Критеријуми из захтјева, како даље наводи Народна скупштина, нису правно, научно и стручно утемељени.

24. Дефиниција службених језика у Уставу Републике Српске (“Службени језици у Републици Српској су: језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа”) не намеће ниједном народу име језика, него описно указује на то да су три “језика” нераздвојно повезана с трима конститутивним народима. Лингвистика као наука, а посебно лексикологија (наука о значењу ријечи), неки појам дефинише на два начина: описно и лексички (термином), као примјер наводи када се каже “француски језик” исти садржај се изражава и описно као “језик француског народа”. У Уставу Републике Српске дата је описна дефиниција трију језика, па тако “језик српског народа” једнако је “језик којим говори српски народ”, “језик бошњачког народа” једнако је “језик којим говори бошњачки народ” или термилошки исказано једнако је “бошњачки језик” и “језик хрватског народа” једнако је “језик којим говори хрватски народ” или термилошки исказано једнако је “хрватски језик”. Дефиницијом се, како даље наводи Народна скупштина, на исти начин описно одређује суштина сва три језика – да су то језици сваког од народа, ником се не намеће назив језика, него се констатује чињеница “да свако има право на свој језик” и уводи универзално научно начело да се име језика “изводи из имена народа” јер се тако показује да се тај језик односи на тај народ будући да је језик идентитетски критеријум народа.

25. Што се тиче “права на именовање властитог језика по властитој вољи и жељи”, Народна скупштина истиче да научна истраживања девет међународних докумената (у одговору на захтјев таксативно набројана), у којима се помиње и језичко право, показују да се у свим тим документима говори искључиво о језичким правима појединаца и припадника националних мањина, а нигдје се не спомињу језичка права народа нити држава, нити се прописује право народа да свој језик назове својим именом. Не постоји нити је прописано право да било који, па ни бошњачки народ, свој матерњи језик назива онако како то жели, те је неоснована тврдња подносиоца захтјева да право на име језика по жељи и начин употребе тог језика “прописује међународно и уставно право”. У прилог наведеној тврдњи Народна скупштина се позвала на истраживање које је у свом раду провео Милош Ковачевић, те је цитиран и став лингвисте Мидхата Риђановића о наведеном питању.

26. Управо на исти начин како је Србима и Хрватима у Уставу Републике Српске омогућено право на свјетски једино научно познато право именовања језика, односно везе имена народа и језика, тако је омогућено и бошњачком народу. Дефиниција језика одражава начело везе имена језика и имена народа, из чега произлази неоснованост примједбе подносиоца захтјева (да се врши дискриминација бошњачког народа у односу на српски народ јер органи власти у Републици Српској различито приступају “језику српског народа” и “језику бошњачког народа” када је у питању њихово именовање) с обзиром на то да органи власти Републике Српске омогућавају да се на

потпуно једнакоправан и исти начин успоставља описна и лексичка дефиниција језика за сва три конститутивна народа, која важи за све језике у свијету.

27. Језичко рјешење у Уставу Републике Српске није, како тврди подносилац захтјева, рјешење легалних органа и институција Републике Српске, него је наметнуто Амандманом LXXI о језику и писму тадашњег високог представника за Босну и Херцеговину, којим је замијењена ранија уставна норма о језику коју је предложила Народна скупштина Републике Српске управо да би се избјегле нејасноће око термина “босански језик” и да би се сва три народа ставила у исти положај – признање њихових језика и посредне везе имена њиховог језика са њиховим националним именима.

28. Подносилац захтјева, како се даље наводи у одговору, образлаже кршење права на језик и образовање на свом језику “припадника осталих” који припадају “босанској језичкој заједници”, а нигдје не објашњава што се подразумијева под “босанском језичком заједницом”, да ли је то заједница трију језика или заједница формирана на основу босанског као земаљског језика. Наводи подносиоца захтјева да се у конкретном случају не ради о покретању било каквог питања у вези са садржајем језика, његовим сличностима и поређењима са другим службеним језицима у Босни и Херцеговини, оправданости постојања трију језика, а што су питања за лингвистичке науке “је у контрадикторности са у захтјеву поменутом Европском конвенцијом за регионалне језике и језике националних мањина, односно Европском повељом о регионалним или мањинским језицима (у даљем тексту: Европска повеља) јер се у Повељи наводи шта се може сматрати језиком мањина у које свакако спадају језици ‘осталих’ у Босни и Херцеговини”. Народна скупштина у даљем тексту одговора на захтјев цитира члан 2 Закона о заштити права припадника националних мањина (“Службени гласник РС” број 2/05), те члан 3 Закона о заштити права националних мањина (“Службени гласник БиХ” број 12/03) којима је дефинисан појам националне мањине. Такође је цитиран члан 11 Закона о заштити права националних мањина, те члан 1 Европске повеље, који даје дефиницију регионалних или мањинских језика. “Босански језик” као мањински не постоји јер ниједна мањина у Босни и Херцеговини није до сада квалификовала тај језик или поднијела надлежним институцијама Републике Српске захтјев за њихово признавање као мањинског језика, те је “чудна констатација подносиоца захтјева да ‘остали’ идентификују ‘босански језик као матерњи језик’ и да се тада ‘не мисли да ти грађани бирају један од матерњих језика којима говоре припадници конститутивних народа и који су службени већ се мисли на властити матерњи језик’”. Из наведене дефиниције мањинских језика у Стразбуршкој повељи јасно је да то није могуће јер би такав језик морао бити различит од трију језика конститутивних народа Босне и Херцеговине, те је позивање подносиоца захтјева на “остале” у овом захтјеву више плод домишљања него чињенично основаних тврдњи подносиоца захтјева.

29. Наводе из захтјева да се неприхватањем назива “босански језик” и Бошњацима и “осталима” ускраћује “право на образовање на матерњем језику”, Народна скупштина сматра нетачним и апсурдним, те се позива на став бошњачких лингвиста (имена и презимена наведена у одговору) да се босански језик према критеријумима идентитета језика не може сматрати различитим у односу на српски, односно да су српски и

босански само различита имена “лингвистички” истог језика. Такође указује на то да се Европска конвенција за регионалне језике и језике националних мањина као и члан 27 Међународног пакта односе на регионалне или мањинске језике држава чланица, а не на језике конститутивних народа, те сматра да је погрешав став подносиоца захтјева да се примјењују и на конститутивне народе.

30. Народна скупштина је нагласила да је извршено усклађивање Устава Републике Српске са Уставом БиХ и Европском конвенцијом у вези са правом бошњачког народа на језик као и конститутивност народа БиХ, а што је потврдило и Венецијанско повјереништво. Такође је у одговору истакнуто да неупотреба термина “босански језик” не значи негирање права на образовање на матерњем језику, како се тврди у захтјеву, јер се то право остварује и када се језик назива “бошњачки” или “српски” или “хрватски” или пак “босански”. Неупотреба симболичког националног или државног назива језика не значи “негирање могућности коришћења и употребе језика”. Народна скупштина поставља питање значи ли да се Американцима негира могућност коришћења језика или образовања на матерњем језику зато што се језик који употребљавају не зове амерички него енглески. Република Српска, како се даље истиче, свим Бошњацима гарантује право на матерњи језик у школама и када се језик назива “бошњачки”, а не “босански” јер се тиме ништа не мијења у наставном плану, програму и садржају наставног предмета тог језика.

31. Народна скупштина наводи да је неоснована тврдња да је спорно име језика “босанско” зато што га не прихвата Република Српска јер им (Бошњацима) није онемогућено да “језик бошњачког народа” зову босански, који је по имену народа бошњачки. Као примјер гдје један народ није употребљавао име који је за свој језик изабрао други народ наводи Србе и Бошњаке који “језик словеначког народа” не зову “словенски”, како га зову Словенци, него “словеначки”. Исто је са “језиком бошњачког народа” који у српском језику према творбеним правилима може бити само “бошњачки језик”.

32. Подносилац захтјева, како се даље истиче у одговору на захтјев, неаргументовано и тенденциозно наводи да се описана дискриминација дешава само из једног разлога, а то је што “босански” језик подсјећа на државу Босну и Херцеговину, на израз који указује на нешто заједничко, национално и што се концептуално не уклапа у политику Републике Српске. Бит проблема око “босанског језика” је, како наводи Народна скупштина, у “наднародном, наднационалном” карактеру “босанског језика”, чиме се угрожава једнакоправност, па и опстанак српског народа и српског језика у Босни и Херцеговини. У вези са позивањем подносиоца захтјева на Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини, у коме је наведено да је “потписан у Паризу на дан 14. децембар 1995. године на босанском, хрватском, енглеском и српском језику с тим што је сваки текст подједнако аутентичан...”, Народна скупштина указује на то да потписници Споразума нису национални него државни (републички) представници, да нису потписали у име Хрвата, Срба и Муслимана, него у име Републике Хрватске, Републике Босне и Херцеговине и Савезне Републике Југославије, па се поставља питање значи ли то да је сваки од језика омеђен границама његовог потписника. Значи

ли то да потпис Алије Изетбеговића на “босанском језику” подразумијева да је Босна и Херцеговина република само “босанског језика”. Поднесени захтјев, као даље констатује Народна скупштина, управо имплицира да Босна и Херцеговина треба да буде република само “босанског” језика”, са чиме се Срби у Републици Српској никада не могу сложити.

33. Народна скупштина сматра неприхватљивим и наводе о повреди Преамбуле Устава БиХ јер у домаћој правној теорији не постоји јединствен став о њеној правној природи, да ли је саставни дио Устава БиХ и има ли нормативноправно обвезујући карактер.

34. Народна скупштина даље указује на то да је у неусаглашености појмова “Бошњак” и “босански језик” препознатљива тенденција унитаризације и централизације власти на нивоу Босне и Херцеговине и доминације већинског народа и његовог језика. Поново истиче да, према творбеним правилима српског језика, од “српски народ” изводи се еквивалентан назив “српски језик”, од “хрватски народ” изводи се назив “хрватски језик”, а од “бошњачки народ” могуће је једино извести “бошњачки језик”, док би назив “босански језик” одговарао термину непостојећег босанског народа. Дакле, како закључује Народна скупштина, име језика идентично је имену нације чији је он производ и може да се зове по народу који га говори, а не по држави. Сматра да је неосновано и неправилно да се “језик бошњачког народа” замијени ријечима које гарантују босански језик без конотације на “бошњачки народ” јер би то представљало поистовјеђивање појмова нације и држављанства. У конкретном уставно-судском спору, како се даље наводи, термин нација односи се на Бошњаке, али термин држављани Босне и Херцеговине, осим њих представљају Хрвати, Срби, Јевреји и Роми, а сви они су по држављанству босанскохерцеговачки држављани који говоре својим (националним) језиком и зато је исправно рећи “бошњачки језик” јер је национални језик само Бошњака, а не свих осталих, па ни припадника “осталих”.

35. Вођен чињеницом да не жели бити “дијаспора”, бошњачки народ намеће став да су они по националном одређењу “Босанци” и да им је матерњи језик “босански”, што је показатељ да прихватање назива “босански језик” угрожава право српског народа, доводи се у питање опстанак не само српског језика него и српског народа у Босни и Херцеговини. Захтјев подносиоца захтјева да се у Уставу Републике Српске замијени “језик бошњачког народа” тако што ће се “гарантовати босански језик без конотације на бошњачки народ” значи да подносилац захтјева жели да “босански језик” није само језик Бошњака, већ и Срба, Хрвата у Босни и Херцеговини. Народна скупштина сматра да је неприхватљиво да “босански језик” представља шири појам од “бошњачког народа”, да се он не везује само за језик Бошњака него за “језик Босне и Херцеговине” тако да својим садржајем “покрива” све конститутивне народе у Босни и Херцеговини и да у свијести призива “Босанца” као интегративни национални појам. У саодносу трију назива за језик, једног земаљског “босанског” и два национална “српски” и “хрватски”, босански је нужно надређен и као “земаљски језик” подразумијева као своје подређене појмове националне називе језика. Ако би се у Републици Српској прихватио босански језик, према мишљењу Народне скупштине, дискриминисан би био српски народ и његов језик јер би босански језик био надређен српском, а не једнакоправан. Српски

језик био би само национална варијанта босанског као “земаљског језика”, те српски народ не може прихватити назив “босански језик” јер се не односи на “језик бошњачког народа” него на језик свих становника Босне и Херцеговине. Увођење термина “босански језик”, како закључује Народна скупштина, значило би први корак ка негирању једнакоправности Срба и српског језика са Бошњацима и босанским језиком у Републици Српској, али и у Босни и Херцеговини. Народна скупштина је на крају предложила да се захтјев за оцјену уставности члана 7 став 1 прва реченица Устава Републике Српске у дијелу који се тиче ријечи “језик бошњачког народа” одбије као неоснован.

IV Релевантни прописи

36. Устав Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Преамбула

На основу поштивања људског достојанства, слободе и једнакости
[...]

Увјерени да демократске установе власти и правични поступци најбоље успостављају мирољубиве односе у плуралистичком друштву,
[...]

Бошњаци, Хрвати и Срби, као конститутивни народи (заједно с осталима), и грађани Босне и Херцеговине овим утврђују Устав Босне и Херцеговине:...

Члан II/1

Људска права и основне слободе

1. Људска права

Босна и Херцеговина и оба ентитета осигураће највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода. У ту сврху оформљена је Комисија за људска права за Босну и Херцеговину, како то предвиђа Анекс 6 Општег оквирног споразума.

Члан II/4

Уживање права и слобода предвиђених овим чланом или у међународним споразумима наведеним у Анексу I у овом Уставу, осигурано је за све особе у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што је пол, раса, боја, језик, вјера, политичко или друго увјерење, национално или друштвено поријекло, везивање за неку националну мањину, имовина, рођење или други статус.

Члан III

Надлежности и односи између институција Босне и Херцеговине и ентитета

3. Правни систем и надлежности ентитета и институција

б) Ентитети и све њихове ниже јединице у потпуности ће се покоравати овом Уставу, којим поништава оне одредбе закона Босне и Херцеговине и устава и законе ентитета које су противне Уставу, као и одлукама институција Босне и Херцеговине. Општа начела међународног права саставни су дио правног система Босне и Херцеговине и ентитета.

37. Устав Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, бр. 21/92 – пречишћени текст, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02 исправка, 30/02 исправка, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05 и 48/11) у релевантном дијелу гласи:

Члан 7

Службени језици Републике Српске су: језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа. Службена писма су ћирилица и латиница.

На подручјима гдје живе друге језичке групе у службеној употреби су и њихови језици и писма, на начин одређен законом.

38. Међународни пакт о грађанским и политичким правима у релевантном дијелу гласи:

Члан 27

У државама гдје постоје етничке, вјерске или језичке мањине, лица која припадају тим мањинама не могу бити лишена права да имају, заједно са члановима своје групе, свој посебни културни живот, да испољавају и упражњавају своју властиту вјеру или да се служе својим језиком.

39. Европска повеља за регионалне и језике мањина у релевантном дијелу гласи:

Члан 7

Циљеви и начела

У погледу и регионалних или мањинских језика на подручјима на којима се ти језици користе и у складу са положајем сваког језика, уговорне стране засниваће њихову политику, законодавство и праксу на сљедећим циљевима и начелима:

а) признање регионалног или мањинског језика као израза културног богатства.

40. Конвенција о правима дјетета у релевантном дијелу гласи:

Члан 30

У оним државама странкама гдје постоје етничке, вјерске или језичке мањине или особе старосједилачког поријекла, дјетету које припада таквој мањини или које је старосједилачког поријекла не смије се ускратити његово право да, у заједници с осталим члановима своје групе, ужива своју културу, исповиједа своју вјеру и обавља вјерске обреде или користи свој језик.

41. Европска конвенција о људским правима и основним слободама у релевантном дијелу гласи:

Члан 8

1 Свако има право на поштовање свога приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавне власти не се смију мијешати у остваривање овог права, осим ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересима националне сигурности, јавне сигурности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, ради заштите здравља или морала или ради заштите права и слобода других.

Члан 14

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији осигурава се без дискриминације по било којој основи, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

42. Протокол број 1 уз Европску конвенцију у релевантном дијелу гласи:

Члан 2

Никоме се не смије ускратити право на образовање. У вршењу свих својих функција које преузима у односу на образовање и наставу, држава поштује право родитеља да осигурају образовање и наставу који су у складу са њиховим властитим вјерским и филозофским увјерењима.

V Допустивост

43. При испитивању допустивости захтјева, Уставни суд је пошао од одредаба члана VI/3.(а) Устава Босне Херцеговине.

44. Члан VI/3.(а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд има искључиву надлежност одлучивања о свим споровима који проистекну из овог Устава између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или обају ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али не ограничавајући се на то:

Да ли је одлука неког ентитета да успостави посебне паралелне односе са сусједном државом у складу са овим Уставом, укључујући и одредбе које се тичу суверенитета и територијалног интегритета Босне и Херцеговине.

Да ли је нека одредба устава или закона једног ентитета у складу са овим Уставом.

Спор може покренути члан Предсједништва, предсједавајући Вијећу министара, предсједавајући или потпредсједник једном од домова Парламентарне скупштине; једна четвртина чланова/заступника једног од домова Парламентарне скупштине или једна четвртина једног од домова законодавног тијела једног ентитета.

45. У конкретном случају захтјев је поднио Сафет Софтић, други замјеник предсједавајућег Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. Имајући у виду одредбе члана VI/3.а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је предметни захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјект, а да не постоји ниједан разлог за недопустивост захтјева из члана 19 Правила Уставног суда.

VI Меритум

46. Подносилац захтјева наводи да прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу “језик бошњачког народа” није у складу са посљедњом, 10. алинејом Преамбуле Устава БиХ и његовим начелом конститутивности бошњачког народа, са чланом II/4. Устава БиХ у вези са посљедњом, 10. алинејом Преамбуле Устава БиХ. Поред наведеног, сматра да оспорена одредба крши трећу и десету алинеју Преамбуле Устава БиХ, члан 8 Европске конвенције, члан 27 Међународног пакта, члан 30 Конвенције о правима дјетета, Оквирну конвенцију о регионалним језицима и језицима мањина, Међународну конвенцију о укидању свих облика расне дискриминације, као и Оквирну конвенцију о правима мањина. Такође сматра да оспорена одредба Устава Републике Српске крши члан 2 Допунског протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и члан 14 Европске конвенције у вези са чланом 2 Допунског протокола број 1 уз Европску конвенцију.

47. Уставни суд ће на почетку излагања дати општи став о језику, односно зашто је право на име језика уставно питање у конкретном случају. Приликом испитивања захтјева, Уставни суд ће се искључиво бавити уставним аспектима права на име језика. Уставни суд се неће бавити стручним питањима и могућим (стручним) дилемама у вези са службеним језицима који се користе у Босни и Херцеговини (нпр. ради ли се о једном

или о три језика, у којој мјери су они слични или различити, итд.) јер су то питања која треба да ријеши струка (лингвистика), а не Уставни суд.

48. Како постоје различити језици и различити народи/нације који њима говоре, природно се намеће идеја о језику као конститутивном елементу народности/националности. Језик и писмо једно су од битних обиљежја конститутивног народа који чине његов идентитет. Како је језик, између свега осталог, (и) израз слободе изражавања своје народности и културе, слобода употребе свог језика и једнакоправност језика сваког народа спада у загарантована права. Ова слобода, како за народе тако и за националне мањине, значи право слободне употребе свог језика и у приватном говору, писму пред државним органима, у штампи и у другим облицима јавне употребе језика. Самим тим, свако питање које задире у ову област евидентно представља питање од виталног интереса за сваки конститутивни народ.

49. Уставни суд је у Одлуци о допустивости и меритуму број 10/05 (види Уставни суд, Одлука број У 10/05 од 22. јула 2005. године, објављена у “Службеном гласнику БиХ” број 64/05)) дао појам виталног интереса конститутивног народа. Тако је Уставни суд навео неколико фактора који обликују разумијевање наведеног појма. Прво да је појам “виталног интереса” функционална категорија и не може се посматрати одвојено од појма конститутивности конститутивних народа чије виталне интересе штити члан IV/3.е) и ф) Устава Босне и Херцеговине. Даље је Уставни суд у поменутој одлуци истакнуо да: “У задњој алинеји Преамбуле Устава Босне и Херцеговине, Бошњаци, Хрвати и Срби су дефинисани као конститутивни народ (у заједници са осталим) и грађани Босне и Херцеговине. Уставни суд је, у својој Трећој дјелимичној одлуци број У 5/98 (одлука од 7. јануара 2000. године, објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 23/00, став 52) закључио да 'како год неодређен био језик Преамбуле Устава БиХ због овог недостатка дефиниције статуса Бошњака, Хрвата и Срба као конститутивних народа, она јасно означава све њих као конститутивне народе, тј. као народе'. Појам конститутивности народа, како је даље наведено, није апстрактан појам, већ он инкорпорира одређене принципе без којих једно друштво, са уставно заштићеним разликама, не би могло ефикасно функционисати” (Одлука Уставног суда број У 2/04, тачка 33).

50. У даљој анализи значења “виталног интереса”, Уставни суд је у цитираној одлуци нагласио да је значење “виталног интереса” дјелимично обликовано чланом I/2 Устава Босне и Херцеговине, који наглашава да је Босна и Херцеговина демократска држава, односно “да демократски органи власти и правичне процедуре најбоље стварају мирољубиве односе унутар плуралистичког друштва” (алинеја 3 Преамбуле). У вези с тим, интерес конститутивних народа да у пуном капацитету учествују у систему власти и активностима јавних органа власти може се посматрати као витални интерес. Такође је истакао да: “Витални интереси конститутивних народа, као што је већ истакнуто у овој одлуци, укључују заштиту разних права и слобода који пружају значајну помоћ у осигуравању да конститутивни народи могу изнијети своје интересе у оквиру колективне једнакости и учествовања у функционисању државе. Поред тога што је то уставно право (види члан II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чл. I/4, II/3.м) и II/5

Устава Босне и Херцеговине, Европску повељу за регионалне језике и језике мањина и Четврту дјелимичну одлуку Уставног суда бр. У 5/98 од 18. и 19. августа 2000. године, објављену у 'Службеном гласнику БиХ', бр. 36/00, тачка 34), слобода коришћења свог језика у учествовању и приступу образовању, информацијама и идејама на том језику спада у виталне интересе" (види Одлуку Уставног суда број У 8/04, тач. 38–41).

51. Уставни суд такође подсјећа на став изнесен у цитираној одлуци број У 5/98, којим је истакнуто: "Будући да свака одредба устава ентитета мора бити конзистентна са Уставом БиХ, укључујући Преамбулу овог устава, одредбе Преамбуле пружају правну основу за преиспитивање свих нормативних аката нижег реда у односу на Устав БиХ док год поменута преамбула садржи уставне принципе који, према ријечима канадског Врховног суда, описују сфере надлежности, домет права и обавеза, или улоге политичких институција. Одредбе преамбуле онда нису само описне, већ им је такође дата моћна нормативна снага, те оне представљају ваљан стандард за судску контролу Уставног суда" (став 26).

52. У контексту наведеног, Уставни суд ће прво анализирати како је питање језика регулисано у уставноправном саставу Босне и Херцеговине.

53. У вези с тим, Уставни суд, прије свега, наглашава да Устав Босне и Херцеговине није експлицитно регулисао питање употребе службених језика у Босни и Херцеговини. Међутим, Преамбула Устава Босне и Херцеговине прописује начело конститутивности народа, које садржи низ појединачних колективних права конститутивних народа (у заједници са осталим) и грађана Босне и Херцеговине. Језик, како је већ наведено у претходним тачкама ове одлуке, једно је од битних обиљежја конститутивног народа које чини његов идентитет. То уставно право произлази из поштовања начела људског достојанства из прве реченице Преамбуле Устава Босне и Херцеговине. Било би илузорно говорити о поштовању људског достојанства из прве реченице Преамбуле Устава Босне и Херцеговине ако се не би поштовала воља конститутивних народа и осталих да слободно употребљавају свој језик.

54. Уставни суд даље истиче да је питање употребе службених језика у Федерацији Босне и Херцеговине регулисано чланом 6 Устава Федерације Босне и Херцеговине тако што је у ставу (1) наведеног члана прописано да су: "Службени језици у Федерацији Босне и Херцеговине: босански језик, хрватски језик и српски језик", док је у ставу (2) прописано: "Остали језици могу се користити као средство комуникације и наставе". Службени језици су према првобитним одредбама Устава Федерације БиХ били босански и хрватски, међутим провођењем одлуке о конститутивности сва три народа у Федерацији Босне и Херцеговине, Амандманом XXIX прописано је да је и српски језик службени језик.

55. Уставни суд даље указује на то да је Правилима Уставног суда (види "Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), која су донесена у складу са чланом VI/2.б) Устава Босне и Херцеговине, питање употребе језика и писма регулисано тако што је у члану 6 став (1) прописано да "у раду Уставног суда се осигурава једнакоправна

употреба језика и писама који су у службеној употреби у Босни и Херцеговини” док је ставом (2) прописано да: “Када у раду Уставног суда учествују суци које је именовао предсједник Европског суда за људска права, на одговарајући начин се осигурава употреба енглеског језика”. Чланом 17 став (1) наведених правила даље је регулисано питање употребе језика тако што се “у поступку пред Уставним судом користе службени језици и писма из члана 6 ових правила, а на захтјев учесника у поступку, припадника других народа, Уставни суд може допустити употребу другог језика”, док је ставом (2) прописано: “Уставни суд ће осигурати услове да свако може ефективно остварити право из става (1) овог члана”. Уставни суд такође напомиње да је саставни дио наведених правила и формулар апелације коју је подносилац дужан попунити приликом обраћања Уставном суду. У тачки 10 формулара апелације као службени језик “на ком апеланти желе да комуницирају са Уставним судом” наведени су босански, хрватски и српски.

56. Питање службених језика у Републици Српској регулисано је чланом 7 став 1 Устава Републике Српске, којим је прописано да: “Службени језици Републике Српске су: језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа.” Ставом 2 наведеног члана прописано је да “на подручјима гдје живе друге језичке групе у службеној употреби су њихови језици и писма, на начин одређен законом”.

57. Уставни суд, прије свега, жели указати на то да је оспорена одредба члана 7 став 1 Устава Републике Српске донесена 19. априла 2002. године, када је високи представник донио одлуку о измјенама и допунама Устава Републике Српске (Амандман LXXI), а ради провођења четирију дјелимичних одлука Уставног суда број У 5/98 (одлука о конститутивности). Образлажући разлоге за доношење наведене одлуке, високи представник је констатовао да је: “Уставни суд у својој трећој дјелимичној одлуци у случају број 5/98 од 30. јуна и 1. јула 2000. године, одлучио да је искључење било којег конститутивног народа из уживања не само грађанских него и права народа у цијелој Босни и Херцеговини у јасној супротности са правилима о недискриминација која су садржана у Анексу 4, а та правила су утврђена у циљу поновног успостављања мултиетничког друштва које се базира на једнаким правима Бошњака, Хрвата и Срба као конститутивних народа и свих грађана; те имајући на уму да ентитети Босне и Херцеговине нису до сада предузели никакве кораке у правцу имплементације поменутих четирију дјелимичних одлука Уставног суда Босне и Херцеговине у случају број 5/98”, те је такође истакао “да су неопходне измјене текста неких од амандмана на Устав Републике Српске који су достављени високом представнику”.

58. Уставни суд запажа да је до доношења наведеног амандмана у Републици Српској у службеној употреби био само “српски језик ијекавског и екавског изговора”. Дакле, разлог доношења наведеног амандмана на Устав Републике Српске било је усаглашавање ентитетског устава са Уставом БиХ након Одлуке Уставног суда број У 5/98. Уставни суд је у цитираној одлуци закључио “чак ако су конститутивни народи у стварности у већинском или мањинском положају у ентитетима, изричито признање Бошњака, Хрвата и Срба као конститутивних народа у Уставу БиХ може само значити да ниједан од њих није уставно признат као већина, тј. другим ријечима, да они уживају

једнакост као група. Мора се, стога, закључити, на исти начин као што је швајцарски Врховни суд извео из признања националних језика обавезу кантона да не потискују ове језичке групе, да признање конститутивних народа и уставни принцип који лежи у позадини – принцип колективне једнакости, намећу обавезу ентитетима да не дискриминирају, у првом реду, оне конститутивне народе који су, у стварности, у мањинском положају у одговарајућем ентитету. Стога, ту није само јасна уставна обавеза да се не крше појединачна права на дискриминацијски начин, која слиједи из члана II/3 и 4 Устава БиХ, већ такође и уставна обавеза недискриминације у смислу права група ако нпр. један или два конститутивна народа имају специјални повлашћени третман кроз правни систем ентитета” (види Трећа дјелимична одлука Уставног суда број У 5/98 од 1. јула 2000. године, став 59, објављена у “Службеном гласнику БиХ” број 23/00 од 14. септембра 2000. године).

59. Уставни суд мора да одговори на питање намеће ли се дефиницијом службеног језика у члану 7 став 1 Устава Републике Српске бошњачком народу назив језика и тиме му ускраћује право на именовање свога језика, а на који начин би (како то тврди подносилац захтјева) било повријеђено начело конститутивности бошњачког народа у односу на право на име властитог језика.

60. Уставни суд запажа да је у првој реченици члана 7 став 1 Устава Републике Српске дата дефиниција службених језика Републике Српске, па је тако наведено да су службени језици у Републици Српској “језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа”. Уставни суд сматра да је на овај начин дата описна – неутрална дефиниција службених језика који се користе у Републици Српској, а није дат назив језика конститутивних народа. Наиме, како произлази из саме дефиниције, “језик бошњачког народа” описно одређује да је то језик којим говоре Бошњаци (без уставног именовања тог језика). Дакле, за разлику од Устава Федерације Босне и Херцеговине и Правила Уставног суда гдје је експлицитно дат назив језика који су у службеној употреби у Федерацији Босне и Херцеговине и приликом комуникације са Уставним судом, Устав Републике Српске не именује, тј. не даје назив језику, већ га везује за конститутивни народ тако што прописује да је у Републици Српској, између осталог, у употреби и “језик бошњачког народа”. На овај начин не намеће се бошњачком народу назив језика, већ се констатује да бошњачки народ има право да као службени језик користи свој језик. Дакле, да је службени језик у Републици Српској, поред “језика српског народа” и “језика хрватског народа”, и језик “бошњачког народа”.

61. Уставни суд напомиње да је Венецијанско повјереништво у свом мишљењу поводом имплементације Одлуке Уставног суда број У 5/98 и усвојених амандмана на Устав Републике Српске (усвојено на 52. пленарном засједању 18–19. октобра 2002. године), између осталог, истакло: “Осјетљивим питањем званичних језика бави се нови члан 7. Званични језици у Републици Српској су језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа. Ова неодређена формулација је таква да би се избјегле све непотребне расправе око тачних назива језика.”

62. Овакав приступ да се свим, па тако и конститутивном – бошњачком народу даје право да се сам одреди – определијели за назив свог језика, по мишљењу Уставног суда, у складу је са начелом конститутивности народа. Дакле, оспорена одредба не именује службене језике (не даје њихове називе), па тако не садржи ни назив (име) језика који би био супротан имену језика којим говоре Бошњаци у Републици Српској. Оспорена одредба, када се анализира у апстрактном смислу без конкретних случајева, односно поступања јавне власти у Републици Српској, не спречава Бошњаке да језик којим говоре назову именом којим желе. Уставни суд закључује да је прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу “језик бошњачког народа” као неутрална одредба која не именује назив језика у складу са начелом конститутивности народа.

63. Међутим, Уставни суд наглашава да је (супротно већини навода из одговора на захтјев) језик власништво народа који га говори и зато његово име треба одражавати жеље што већег броја људи који га говоре. Уставно начело о слободи употребе свог језика и слободи именовања свог језика према властитој жељи произлази из поштовања начела људског достојанства из прве реченице Преамбуле Устава Босне и Херцеговине, те представља изражавање припадности народу, посебно изражавање националне културе.

64. Устав Босне и Херцеговине нигдје не прописује да се имена језика којим говоре конститутивни народи морају везати за име конститутивног народа. Устав Босне и Херцеговине даје право конститутивним народима и осталим да језик којим говоре назову именом каквим желе. Оваква одредба не даје право јавним властима у Републици Српској да у конкретним случајевима одређује име језика којим говоре Бошњаци супротно од њиховог уставног права да језик којим говоре назову именом којим желе. Име језика не може бити условљено ни лингвистичким правилима зато што је уставно право на име језика одвојено од садржаја језика, стандарда језика, итд. Оспорена одредба не спречава Бошњаке нити било кога другог да језик којим говоре назову именом којим желе. Стога, овакав концепт оспорене одредбе управо слиједи став да Устав Босне и Херцеговине даје право свим конститутивним народима, па тако и Бошњацима, као и другима који се тако не изјашњавају, да језик којим говоре назову именом којим желе.

65. Уставни суд даље треба да одговори на питање крши ли оспорена одредба, зато што не садржи назив “босански језик”, право на образовање и школовање на матерњем језику Бошњацима као и оним припадницима осталих који сматрају да је “босански језик” њихов матерњи језик и крши ли се на овај начин начело забране дискриминације грађана из групе “осталих” који припадају босанској језичкој заједници у вези са правом на образовање на матерњем језику.

66. Право на образовање које гарантује прва реченица члана 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, по самој својој природи, захтијева да га уређује држава, али се тиме никада не смије повриједити бит права, нити смије да буде у супротности с другим правима предвиђеним у Европској конвенцији или њеним протоколима (види Европски суд, *Белгијски језички случај*, пресуда од 23. јула 1968. године, стр. 32, став 5). У

односу на његову другу реченицу, Европски суд је у својој пресуди *Campbell и Cosans против Уједињеног Краљевства* објаснио ријечи “филозофска увјерења” у смислу друге реченице члана 2. Наиме, у свом уобичајеном значењу ријеч “увјерења” није сама по себи синоним ријечи “мишљења” и “идеје” како су оне употријебљене у члану 10 Европске конвенције којим се гарантује слобода изражавања. Она је сличнија појму “вјеровања” (у француској верзији текста *convictios*) који се јавља у члану 9, којим се гарантује слобода мисли, савјести и вјероисповијести и означава гледишта која у извјесном степену могу бити увјерљива, озбиљна, досљедна и важна (види Европски суд, *Campbell и Cosans против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 25. фебруара 1982. године, Серија А, број 48, стр. 16, став 36).

67. Такође, Европски суд је навео да “ријеч *филозофски* није могуће исцрпно дефинисати”, те да “је неопходно уложити мало труда да би се дошло до његовог прецизног значења”. Европски суд је навео да “имајући у виду Европску конвенцију као цјелину, укључујући и члан 17, израз *филозофска увјерења* у овом случају означава”, према мишљењу Европског суда, “таква увјерења која завређују да се поштују у демократском друштву (види Европски суд, *Young, James и Webster против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 13. августа 1981. године, Серија А, број 44, стр. 25, став 63) и која нису у нескладу с људским достојанством”. Осим тога, “та увјерења не смију бити у супротности са правом дјетета на образовање, чему је посвећен читав члан 2, у којем доминира прва реченица” (види Европски суд, *Campbell и Cosans против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 25. фебруара 1982. године, Серија А, број 48, стр. 16, став 36).

68. Даље, према пракси Европског суда, члан 2 обухвата све функције државе које се тичу образовања и наставе, не допушта да се прави разлика између вјерске наставе и других предмета. Он прописује да држава мора поштовати увјерења родитеља, и вјерска и филозофска, у цјелокупном програму државног образовања.

69. Уставни суд подсјећа на став изражен у Одлуци број У 26/13, која је донесена у поступку оцјене уставности Закона о основном образовању и васпитању Републике Српске, Закона о средњем образовању и васпитању Републике Српске и закона о основном образовању и васпитању и закона о средњем образовању и васпитању свих десет кантона у Федерацији БиХ. У наведеној одлуци, Уставни суд је истакнуо да: “Све принципе и стандарде који су прописани Европском конвенцијом у погледу дискриминације и права на образовање подржава и Уставни суд. Даље, Уставни суд сматра да је у сложеној држави, каква је Босна и Херцеговина, потребно да постоји систем образовања који неће бити у супротности са наведеним принципима. Наиме, неопходно је да систем образовања понуди родитељима и дјечи право приступа образовању које ће бити у складу са њиховим вјерским и филозофским увјерењима која завређују да се поштују у демократском друштву без дискриминације према било којем основу. Једино је таква врста образовања у демократском духу којом наравно тежи Босна и Херцеговина, а све остало било би илузорно” (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У 26/13 од 26. марта 2015. године, објављена у “Службеном гласнику БиХ” број 33/15, став 39).

70. У цитираној одлуци даље је истакнуто да одредбе спорних закона о основном и средњем образовању ентитета Републике Српске које прописују да се наставни планови и програми доносе у оквиру надлежног министарства образовања у сарадњи са педагошким заводима нису, саме по себи, дискриминирајуће ако би се постигао циљ да се спорни закони, који обилују одредбама о забрани дискриминације према било којој основи, проводе и имплементирају на исправан начин у духу спорних закона. Управо наведени закони, према мишљењу Уставног суда, садрже општа начела међународног права, на које подносилац захтјева упућује у смислу чл. II/1 и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине јер својим одредбама прописују и гарантују веома висок степен заштите људских права и основних слобода без дискриминације у области образовања. То је била и обавеза ентитета Република Српска према Оквирном закону који је поставио општа начела и циљеве у образовном систему Босне и Херцеговине. Међутим, начин имплементације одредаба закона у пракси у оквиру надлежних министарстава која доносе подзаконске акте, као и провођење тих аката не може бити питање којим се Уставни суд треба бавити приликом оцјене уставности спорних закона у смислу члана VI/3.а) Устава Босне и Херцеговине (став 57).

71. Уставни суд поново упућује на праксу из Одлуке број У 10/05, која је донесена на основу члана IV/3.ф) Устава Босне и Херцеговине, у којој је Уставни суд нагласио да се неће бавити имплементацијом закона. Наиме, у тој одлуци Уставни суд је навео да се као аргументи да је предложени закон деструктиван за виталне интересе хрватског народа у Босни и Херцеговини не могу користити тврдње да су постојеће телевизијске станице Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске наводно *de facto* телевизијске станице на босанском и српском језику и да задовољавају потребе само бошњачког и српског народа.

72. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да оспорена одредба не може служити као оправдање да надлежне власти у Републици Српској забрањују Бошњацима или осталим да име матерњег језика који уче у школи буде босански језик. Међутим, само зато што оспорена одредба не садржи назив “босански језик” она не крши право на образовање на матерњем језику Бошњацима и “осталима”. Уколико се оспорена одредба тумачи у складу са Уставом Босне и Херцеговине, она даје право Бошњацима и осталим на школовање на босанском језику. Надлежне јавне власти у Републици Српској дужне су на овај начин примјењивати наведену одредбу у образовном систему, као што је и наведено у претходном дијелу образложења приликом оцјене уставности спорне одредбе у смислу члана VI/3.а) Устава Босне и Херцеговине.

73. Сљедеће питање на које Уставни суд треба да одговори јесте има ли оспорена одредба за посљедицу да се припадници “осталих”, који припадају “босанској језичкој заједници”, аутоматски не могу идентификовати ни са једним од службених језика у Републици Српској (у идентитетском смислу), чиме се, како наводи подносилац захтјева, крши њихово право на приватни и опородични живот из члана 8 Европске конвенције, односно ускраћује ли на овај начин и оним припадницима осталих који сматрају да је босански језик њихов матерњи језик право на идентитет у смислу члана 8 Европске конвенције.

74. Уставни суд, прије свега, подсјећа да је право “осталих” да буду једнаки у уживању својих људских права и слобода, како индивидуалних тако и колективних, утврђено у пресудама Европског суда за људска права у случају *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* од 22.12.2009. године и *Зорнић против Босне и Херцеговине* од 15. јула 2014. године (доступне на www.mhrr.gov.ba). У обје пресуде јасно је идентификован закључак да “остали” морају бити једнаки у уживању уставних права и слобода, те да се колективна једнакост конститутивних народа не може остварити на рачун припадника “осталих”. У контексту наведеног, као и закључка Уставног суда да је прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу “језик бошњачког народа” у складу са начелом конститутивности бошњачког народа у односу на право на језик из Преамбуле Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд сматра да овакав приступ не прави разлику између конститутивних народа и “осталих”, односно нико није у привилегованом нити у подређеном положају у вези са употребом језика, па тако ни “остали”. Оспорена одредба, као што је наглашено у претходним ставовима ове одлуке, не даје право јавној власти да одређује име језика, већ је то искључиво право конститутивних народа и осталих. Оспорена одредба не забрањује припадницима осталих (као ни Бошњацима) да језик којим говоре зову “босански” и надлежне власти у Републици Српској дужне су им то омогућити. Јавне власти у Републици Српској не могу оспорену одредбу тумачити на неуставан начин нити могу одређивати име језика мимо воље народа који га говори. Чињеница је да оспорена одредба као службене језике прописује само језике конститутивних народа. Међутим, подносилац захтјева не оспорава одредбу члана 7 Устава Републике Српске зато што није као службени језик прописала језик којим говоре “остали”, већ неуставност види у томе што оспорена одредба не садржи назив босански језик што, само по себи, није разлог за њену неуставност.

75. Уставни суд даље треба да одговори на питање подносиоца захтјева дискриминише ли јавна власт у Републици Српској *de facto* Бошњаке у односу на Србе зато што у пракси “језик српског народа” назива “српски”, док исти такав приступ не примјењује на Бошњаке јер “језик бошњачког народа” не назива “босанским”.

76. Уставни суд запажа да је у контексту наведеног подносилац захтјева навео примјере оцјене у школским књижицама у којима се уписује оцјена из “српског језика” а не из “језика српског народа”, те примјер Основне школе “Петар Кочић” у Кравицама (Коњевић Поље) и Основне школе „Козарац“ гдје се, према одлукама Републичког педагошког завода, у наставу уводи језик бошњачког народа мада су дјеца бошњачке националности прије тога годинама похађала наставу на “босанском језику”. Поред наведеног, подносилац захтјева наводи примјере да званична страница Врховног суда Републике Српске користи “српски језик”, да се на званичној страници Педагошког завода Републике Српске “јасно указује да се у Републици Српској учи српски језик док босанског језика и нема” и сл.

77. У вези с наведеним, Уставни суд истиче да је у претходним тачкама ове одлуке оспорену одредбу оцијенио апстрактно и да је закључио да постојећа одредба слиједи став да Устав Босне и Херцеговине даје право свим конститутивним народима, као и другима који се тако не изјашњавају, да језик којим говоре назову именом којим желе.

Уставни суд не може испитивати све случајеве у којима јавна власт у Републици Српској тумачи оспорену одредбу и примјењује је у пракси. Сваки појединачни случај може бити предмет неког посебног поступка, па на крају и поступка покренутог на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине. Уставни суд поново наглашава да је уставно право конститутивних народа и осталих који се тако не изјашњавају да језик којим говоре назову именом којим желе и свако супротно поступање у пракси водило би кршењу Устава Босне и Херцеговине, али и Устава Републике Српске. Уставно право на име језика према жељи оног народа који говори тај језик не може бити условљено лингвистичким правилима јер уставно право на име језика има превагу над лингвистичким правилима. Оспорена одредба не даје право јавним властима у Републици Српској да у конкретним случајевима одређују име језика, конкретно језика којим говоре Бошњаци, супротно од њиховог уставног права да језик којим говоре назову именом којим желе. Приликом поступања у таквим случајевима сва надлежна тијела (судови и управни органи) треба да имају у виду став Уставног суда да сви конститутивни народи, као и остали који се тако не изјашњавају, имају уставно право да језик којим говоре назову именом којим желе и да је само такво тумачење и примјена у пракси у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

78. Уставни суд закључује да прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу “језик бошњачког народа”, као неутрална одредба која не именује назив језика, није у супротности са начелом конститутивности бошњачког народа и осталих у односу на право на језик из Преамбуле Устава Босне и Херцеговине. Такође, Уставни суд закључује да прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу “језик бошњачког народа” није у супротности с одредбом члана 2 Допунског протокола број 1, уз Европску конвенцију, као и члана 14 Европске конвенције у вези са чланом 2 Допунског протокола број 1 уз Европску конвенцију, члана 8 Европске конвенције, члана 27 Међународног пакта, члана 30 Конвенције о правима дјетета, Оквирном конвенцијом о регионалним језицима и језицима мањина, Међународном конвенцијом о укидању свих облика расне дискриминације, као и Оквирном конвенцијом о правима мањина.

VII Закључак

79. Уставни суд закључује да је прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу “језик бошњачког народа” неутрална одредба која не одређује назив језика, већ садржи уставно право конститутивног бошњачког народа да, као и сви конститутивни народи и остали који се тако не изјашњавају, језик којим говори назове именом којим жели, што је у складу са Уставом Босне и Херцеговине и свако супротно поступање у пракси водило би кршењу Устава Босне и Херцеговине, али и Устава Републике Српске.

80. На основу члана 57 став 2 алинеја б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

81. У смислу члана 43 Правила Уставног суда, анекс ове одлуке чини издвојено мишљење председника Мирсада Ћемана супротно одлуци, којем се придружила суткиња Сеада Палаврић.

82. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине

Мирсад Ћеман, с. р.

Издвојено мишљење председника Мирсада Ћемана у предмету У 7/15

(Члан 43 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст (“Службени гласник БиХ” број 94/14)).

На први поглед није се тешко сложити са ставом већине у Уставном суду из образложења одлуке “да оспорена одредба (прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу који гласи: ‘језик бошњачког народа’), када се анализира у апстрактном смислу, не спречава Бошњаке да језик којим говоре назову именом којим желе”, те је, као таква, неутрална одредба која не одређује назив језика, већ садржи уставно право конститутивног бошњачког народа да, као и сви конститутивни народи и остали који се тако не изјашњавају, језик којим говори назове именом којим жели, што је, како експлицитно закључује Уставни суд, у складу са Уставом Босне и Херцеговине, те да би свако супротно поступање у пракси водило кршењу Устава Босне и Херцеговине, али и Устава Републике Српске” (тачка 79 одлуке).

Поготово се није тешко сложити са приступом који је Уставни суд имао у овом случају, тј. да “...ће се искључиво бавити уставним аспектима права на име језика... да се неће бавити стручним питањима и могућим (стручним) дилемама у вези са службеним језицима који се користе у Босни и Херцеговини (нпр. ради ли се о једном или о три језика, у којој мјери су они слични или различити, итд.) јер су то питања која треба да ријеши струка (лингвистика), а не Уставни суд” (тачка 47).

Међутим, дубља анализа наводи из одговора Народне скупштине на захтјев за оцјену уставности спорне одредбе ентитетског устава (тач. 21–35 одлуке), а посебно раније установљена, а поводом овог захтјева, обновљена и пооштрена неуставна пракса јавних власти (образовних и других) у ентитету Република Српска, упућују на то да је Уставни суд у конкретном случају спорну одредбу могао и морао сагледати у ширем контексту који наука конституционализма на одређени начин охрабрује. Јер, Устав у супстанционалном смислу, поред саме норме, чине општи и посебни друштвени односи, циљеви и вриједности који се њиме промовишу као достигнуто стање, али и пројекција којој се легитимно тежи – морални, идеолошки и програмски циљеви. Наиме, правила односно методологија тумачења правне норме уопште не само да познају овакав приступ (еволуционистички, у разумној мјери) него се ради о развијеној

практици широм демократског свијета који истински тежи афирмацији конституционализма и улоге уставних судова у њима, те ефективној заштити људских права и слобода отклањањем свих облика дискриминације.

Уосталом, и Европски суд за људска права, када кроз своје одлуке тумачи и примјењује Европску конвенцију о људским правима и основним слободама, чије одредбе су неријетко доста уопштене (а Конвенција је, да подсјетим, саставни дио Устава Босне и Херцеговине –члан II 2), то чини на начин што у тзв. оперативном дијелу (диспозитиву) и образложењу одлука спорно питање рјешава кроз сасвим конкретне ставове и поруке којима, у правилу, не треба додатно тумачење.

Стога, уколико се одређена уставна норма или институт из било којег разлога почну разумијевати, тумачити и примјењивати супротно од њиховог правог (!) значења или настане дилема о њиховом правом значењу и смислу онда, прије свега, уставотворац мора интервенисати и отклонити разлоге који томе воде, односно, као у овом случају, када је уставотворац / Народна скупштина тај који норми даје спорно значење и смисао, то мора бити отклоњено на други уставан начин. У оквирима постојећег уставноправног поретка у Босни и Херцеговини то значи кроз јасну и недвосмислену образложену одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине.

Међутим, у предмету У 7/15 овај Уставни суд је оцјени уставности оспорене одредбе приступио апстрахујући реални контекст из којег је уставни спор заправо проистекао, као и могућности које су му стајале на располагању у оквиру широко прихваћеног модерног схватања конституционализма, према којем је Уставни суд ипак посљедње и реално упориште не само формалног него и суштинског тумачења смисла уставне норме.

Због тога што је апстрактна оцјена уставности у правилу и по дефиницији доста комплексна, а одлуке врло често слојевите, те и саме захтијевају доста умијећа и уставноправног знања (поготово искрене воље) у поступку њихове имплементације, то је додатни разлог и обавеза да, када буду донесене, одлуке буду у свему и у цјелини јасне и конкретне. Ова одлука, сасвим сам увјерен, у цјелини проматрано, то ипак НИЈЕ. Наиме, према мом мишљењу, образложење и диспозитив Одлуке у предмету број У 7/15 нису компатибилни, па то ову одлуку чини слабом одлуком која, као и спорна уставна одредба, може и вјероватно ће бити подложна различитом разумијевању. Само на први поглед у конкретном случају се ради о “неутралној одредби” која би, истина, могла бити тако оквалификована, али у другом друштвеном контексту и развијенијој правној и политичкој култури. Контрааргументација Народне скупштине, међутим, јасно показује да у конкретном случају не постоји нити такав “неутралан” друштвени контекст, а ни правна, поготово не политички толерантна култура и намјера. Одговорност Уставног суда Босне и Херцеговине била је то препознати и на то адекватно одговорити.

Зато су очигледна суздржаност и опрез (иако по себи најчешће не морају бити спорни) које је Уставни суд испољио у конкретном случају, рекао бих с варљивим увјерењем да ће овако конципирана одлука произвести очекивани правни ефект и уставноправне и практичне консеквенце, по мом мишљењу, били погрешни и произвели су неколико битних слабих карактеристика ове одлуке, које ће се у правој мјери и с великом вјероватноћом показати тек у поступку њене provedбе (додуше не само због тога):

1. С формалног стајалишта одлука је ипак нејасна, противрјечна је (без обзира на то што појам “одлука” подразумијева све њезине дијелове) јер су диспозитив и образложење некомпатибилни и не слиједи у довољној мјери стандард “образложена одлука” који и овај Уставни суд примјењује када третира одлуке редовних судова у апелацијском поступку. Упоредо, увјерен сам да би одлуку с овако противрјечним диспозитивом и образложењем сваки призивни суд у редовном судском поступку, управо примјеном стандарда “образложена одлука”, оспорио и таквом је оквалификовао.

2. Уставни суд мора у суштини разријешити уставноправно питање, те својим ставом и одлуком расвијетлити спорну норму како с формалног стајалишта (нпр. могуће језичко значење или значења), али једнако тако мора отклонити могућност њеног различитог тумачења и фактичког продужења спора. У противном, Суд девалвира не само уставну одредбу о обавезности његових одлука (члан VI.5 Устава) него и сврсисходност самог поступка оцјене уставности који би, кроз одлуку и њено прихватање, морао допринијети хармонизацији праксе с Уставом.

3. Иако је имплементација, тј. провођење одлука било којег органа, па и ове одлуке Уставног суда, питање за себе, она се не може одвојити од квалитете одлуке. Ако одлука, као таква, оставља простора за волунтаризам, онда то није добра нити квалитетна одлука. Волунтаризам се у конкретном случају не може искључити јер је Уставни суд за тако нешто, суштинском, ако не формалном неусклађеношћу диспозитива и образложења одлуке, оставио одшкринута врата.

Дакле, без обзира на то што је као једно од битних питања на која мора одговорити апострофирао и питање “да ли јавна власт у Републици Српској *de facto* дискриминише Бошњаке у односу на Србе зато што у пракси “језик српског народа” назива “српски”, док исти такав приступ не примјењује на Бошњаке јер “језик бошњачког народа” не назива “босанским” (тачка 75 одлуке), Уставни суд се није до краја водио стварном тежином налаза и уставноправних консеквенци потврдног одговора него се, како сам истиче, ограничио искључиво на “апстрактну” оцјену успркос томе што је нашао и закључио да дискриминација *de facto* постоји. То ће, по свему судећи, веома тешко допринијети реалном отклањању неуставног стања у конкретном случају без обзира на то што одлука, и оваква каква јесте (ако се тако хоће читати), на то ипак обавезује.

С друге стране, неконзистентно је у овом контексту и позивање на мишљење Венецијанског повјереништва из 2002. године (тачка 61 одлуке) у коме се питање званичних језика у Републици Српској заиста квалификује тек као “осјетљиво питање” којим се бави “нови члан 7 Устава” овог ентитета и закључује да је ова неодређена формулација таква “да би се избјегле све непотребне расправе око тачних назива језика”. Уставни суд занемарује да ово питање у међувремену (прошло је више од 13 година) није остало нити је постало на равни пуког лингвистичког спора и академских “препуцавања” (зашто то и тако не назвати) него се све вријеме, очигледно мимо очекивања, испољава прије свега као прворазредно уставноправно и практично питање које се тиче елементарних људских права и слобода, појединачних и колективних. Наиме, управо Венецијанско повјереништво, али и Европски суд за људска права, у бројним мишљењима и одлукама инсистирају не само на формалном садржају и

значењу норме него и на њиховом практичном провођењу (пракси) као релевантном критеријуму. Зато се Уставни суд у конкретном случају могао, заправо морао је, умјесто што се у тачки 49 одлуке позвао на предмет број У 10/05, позвати на своју праксу у другим случајевима, али и на праксу Европског суда за људска права према којој “неважно је да ли је дискриминација посљедица различитог законског третмана или примјене самог закона” (види Европски суд за људска права, *Ирска против Велике Британије*, пресуда од 18. јануара 1978. године, Серија А, број 25, став 226). Ово је стандард који није измислио овај Уставни суд него тековина принципијелног и у оквиру узуса модерног конституционализма разумијевања Европске конвенције (поготово, већ сам напоменуо, што је Европска конвенција саставни дио Устава БиХ, што је за наше прилике изузетно важно). Коначно, сигуран сам да ни Венецијанско повјереништво под “неутралном/неодређеном” формулацијом спорне норме ентитетског Устава није подразумијевало право да се било којем конститутивном народу (у овом случају бошњачком) ускрати право на именовање свог језика како сам жели умјесто што му се то намеће под неоснованим изговорима и образложењима подупртим само научним или квазинаучним мишљењима лингвиста која им “иду у прилог”, не осврћући се на једнако тако референтна другачија мишљења.

Из наведених разлога, иако подржавам став и интерпретацију (тј. одлуку) у оним дијеловима образложења у којима Уставни суд експлицитно закључује да спорна одредба члана 7 став 1 Устава Републике Српске “...садржи уставно право конститутивног бошњачког народа (наравно и било којег другог) да, као и сви конститутивни народи и остали који се тако не изјашњавају, језик којим говори назове именом којим жели...”, нисам се могао сложити и подржати диспозитив ове одлуке јер у друштвеном и уставноправном контексту, какав је још увијек у Босни и Херцеговини, а који је требало узети у обзир, за такав став нема увјерљиве аргументације. Барем не довољно увјерљиве. Напротив!

По мом мишљењу, Уставни суд је ставове из образложења морао сасвим експлицитно изразити и у диспозитиву одлуке, а не само кроз образложење, што даље значи диспозитив и образложење међусобно ускладити, тако што ће:

- утврдити да спорна одредба није “неутрална” одредба, и
- усвојити захтјев за оцјену уставности и утврдити да “прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу који гласи: ‘језик бошњачког народа’ није у складу са Уставом Босне и Херцеговине”.

Тек овако структурисана и аргументована одлука би, макар на формалној равни, имала више шансе да не остане у категорији *ius nudus* (голо право).

Иако су у одговору Народне скупштине на захтјев за оцјену уставности наведени као дио наводне стручне аргументације, наводи и тврдње у тач. 34 и 35 одлуке, на које се Уставни суд није посебно осврнуо, примарно су политичке нарави, па се на њих нећу детаљније освртати. Ипак, ријеч је о неоснованим тезама и тврдњама које би анализа легислативе, али и праксе по тим питањима јасно демантовала.

Произлази, у суштини, да се у овом случају ради о мом дјелимичном неслагању са ставом већине, што са жаљењем, али и дужним поштовањем према мојим колегиницама и колегама и њиховом мишљењу, односно ставу о овом питању, сматрам потребним констатовати.

Чини ми се у овом контексту примјереним подсјетити, након свега, да је нпр. у предмету број У 9/09 овај Уставни суд (тачка 70 наведене одлуке) констатовао, односно закључио да: “Уставни суд мора узети у обзир своје властито знање и разумијевање ситуације у Босни и Херцеговини. Будући да је много ближи и упућенији у друштвене и политичке услове живота у Босни и Херцеговини у данашњем времену него што је то случај (чак и – додао М.Ћ.) са Европским судом...”.

Већина у Уставном суду понекад “заборави” на властите стандарде које је Суд раније изградио. Одлука број У 7/15 је, очигледно, један такав примјер.

IV ПРИКАЗ ОДГОВОРА ЗАПРИМЉЕНИХ ТОКОМ ИСТРАЖНОГ ПОСТУПКА

Омбудсмани Босне и Херцеговине спровели су и свеобухватно истраживање које се односило на достављање упита Министарству цивилних послова Босне и Херцеговине, Федералном министарству образовања, Министарству просвјете и културе Републике Српске, Одјелу за образовање при Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине и кантоналним министарствима образовања⁵⁰.

У наставку је дат приказ релевантних одговора који су запримљени током истражног поступка.

Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине⁵¹

...Иако се у Уставу Босне и Херцеговине de iure не помињу експлицитно босански, хрватски и српски језик, превођењем истог са енглеског управо на побројане језике они су de facto признати као званични језици конститутивних народа у Босни и Херцеговини.

Законским и стратешким документима који регулишу област образовања, створени су предуслови и обавезе за развој толерантног, мултиетничког окружења у школама у Босни и Херцеговини. Закони на свим нивоима власти и свим нивоима образовања, сваком дјетету гарантују једнако право приступа, једнаке могућности учешћа у одговарајућем васпитању и образовању и уживање истовјетног третмана, без дискриминације по било којој основи и ниједан закон не садржи дискриминирајуће одредбе.

Да ће се језици конститутивних народа Босне и Херцеговине употребљавати у свим школама, у складу са Уставом Босне и Херцеговине, те да ће сви ученици у школама изучавати писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини, дефинисано је у члану 7 Оквирног закона о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ" број 18/03).

...

С обзиром на ограничене надлежности и мандате у области образовања, Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине, иако у незахвалној улози координирајуће институције на нивоу Босне и Херцеговине, настоји кроз дјеловање Конференције министара образовања у Босни и Херцеговини, коју чини 13 министара надлежних за област образовања и шеф Одјела за образовање при Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, указати, позвати и мотивисати надлежне образовне власти на испуњавање обавеза у оквиру преузетих међународних обавеза Босне и Херцеговине и

---

⁵⁰ Министарство образовања, науке, културе и спорта Унско-санског кантона, Министарство просвјете, науке, културе и спорта Посавског кантона, Министарство образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона, Министарство за образовање, науку, културу и спорт Зеничко-добојског кантона, Министарство за образовање, младе, науку, културу и спорт Босанско-подрињског кантона, Министарство образовања, науке културе и спорта Средњобосанског кантона, Министарство образовања, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона, Министарство образовања, науке, културе и спорта Западнохерцеговачког кантона, Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево, Министарство науке, просвјете, културе и спорта Кантона 10.

⁵¹ Акт Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине, број 09-33-5-2491-АЛТ/16 од 31.10.2016. године

према уставима, домаћим законским и стратешким одређењима, да сваком дјетету осигурају једнако право приступа и једнаке могућности учешћа у одговарајућем образовању, без дискриминације на било којој основи.

Закључком Треће сједнице, одржане 24.9.2013. године, Конференција министара образовања у Босни и Херцеговини осудила је сваки могући облик дискриминације, сегрегације, асимилације и политизације у образовању у Босни и Херцеговини, по било којем основу, јер је право на образовање индивидуално право сваког дјетета. Закључком је такође истакнута обавеза образовних власти да у оквиру преузетих међународних обавеза Босне и Херцеговине и према Уставу, домаћим законима, Ревидираном стратегијом Босне и Херцеговине за провођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума сваком дјетету осигурају једнако право приступа и једнаке могућности учешћа у одговарајућем образовању, без дискриминације по било којој основи.

Надаље, закључком са сједнице одржане 29.7.2015. године, између осталог, апеловано је на све образовне власти у Босни и Херцеговини да подузму активности да у средини у којој дјелују, у што краћем року, допринесу стварању окружења које поштује људска права, основне слободе и индивидуалност сваког ученика, његов културни и национални идентитет, језик и вјероисповијест, без дискриминације у приступу образовању или њиховом учешћу у образовном процесу на основу расе, боје коже, пола, језика, религије, политичког или другог мишљења, националног или социјалног поријекла или на било којој другој основи, како је то прописано Уставом Босне и Херцеговине и осталим међународним документима из области људских права које је потписала Босна и Херцеговина.

...

Сваки облик оспоравања права на образовање, као и права на језик, представља кршење основних принципа домаћег законодавства и међународних обавеза Босне и Херцеговине. Такође, та пракса у одређеним дијеловима Босне и Херцеговине негативно утиче на одрживост повратка и међуетничке односе, представљајући препреку напорима усмјереним ка унапређењу разумијевања међу конститутивним народима Босне и Херцеговине.

Кључ рјешења дате проблематике јесте да се престане с политизацијом назива језика и да се омогући свима да свој језик називају онако како желе, уз досљедно провођење Дејтонског мировног споразума, који као службене језике у Босни и Херцеговини познаје босански, хрватски и српски језик, Оквирног закона о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини, свих закона нижих нивоа власти који заговарају право на образовање без дискриминације по било ком основу, Привременог споразума о задовољавању основних потреба и права дјете повратника, Ревидиране стратегије Босне и Херцеговине за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума, пресуде Уставног суда Босне и Херцеговине, као и других међународних конвенција и декларација о поштовању људских права, чији је Босна и Херцеговина потписник.

Федерално министарство образовања и науке

...Као Федерално министарство образовања и науке са одређеним ингеренцијама у области образовања које се, прије свега, тичу координисања активности у сегменту образовања међу кантонима, желимо овом приликом истаћи да недвосмислено и снажно подржавамо законска рјешења која су интегрисана у Оквирни закон о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини. У члану 7 наведеног закона стоји: Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине употребљаваће се у свим школама, у складу са Уставом Босне и Херцеговине. Сви ученици ће у школама изучавати писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини.

...

Према томе, образовне власти Босне и Херцеговине дужне су испоштовати употребу службених језика и писма у васпитно-образовном процесу, онако како је сваком ученику Уставом загарантовано то право, а што је потврђено и наведеном одлуком Уставног суда Босне и Херцеговине према којој Бошњаци свој језик могу назвати како желе.

Свједоци смо низа примјера којима се на најгрубљи начин крше уставна права ученика, а што је ово министарство препознало нарочито у Републици Српској, у Коњевић Пољу и Врбањцима. Како би се избјегла дискриминација ученика бошњачке националности и како би им се омогућило изучавање босанског језика и праћење наставе на босанском језику, посљедњих неколико година ово министарство у ту сврху издвојило је знатна средства.

Остаје да вјерујемо како ће образовне власти на свим нивоима у Босни и Херцеговини наћи начина да у организацијском и просвјетно-педагошком смислу омогуће сваком ученику да у пуном капацитету користи своја уставна и законска права и да ће се укинути сваки облик дискриминације који је мотивисан језичком разликом⁵².

Министарство просвјете и културе Републике Српске

...У Уставу Републике Српске експлицитно је утврђено: „Службени језици Републике Српске су: језик српског народа, језик хрватског народа и језик бошњачког народа... Према творбеним правилима српског језика, од 'српски народ' изводи се еквивалентан назив 'српски језик', од 'хрватски народ' изводи се еквивалентан назив 'хрватски језик', а од 'бошњачки народ' могуће је једино извести назив 'бошњачки језик', а никако није могуће извести назив 'босански језик'. Назив бошњачки језик одговара називу бошњачки народ.“

У Наставном плану и програму објављеном у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 74/14, у табеларном прегледу који се налази у Прилогу 1, у колони “наставни предмет” под редним бројем један стоји “Српски језик”, док је под редним бројем два празна црта и ријеч језик са једном звјездицом, а испод текста стоји објашњење звјездице које гласи: “*За наставу на језику конститутивног народа у складу са чланом 7 Устава Републике Српске (језик бошњачког народа, језик хрватског народа).“

---

⁵² Акт Федералног министарства образовања, број 03-38-5625-1/16 од 3.11.2016. године.

Из горе наведених разлога, да се не би нарушавала граматичко-творбена правила, односно да се не би наводио назив бошњачки језик који је једини према граматичко-творбеним правилима српског језика могућ према синтагми “бошњачки народ”, у Наставном плану је стављена звјездица са датим образложењем. Школе су у свом раду дужне да се придржавају важећих прописа⁵³.

...Дајемо вам сљедећи одговор:

У Уставу Републике Српске експлицитно је утврђено: „Службени језици Републике Српске су: језик српског народа, језик хрватског народа и језик бошњачког народа“.

Чланом 12 Закона о основном образовању и васпитању („Службени гласник Републике Српске“, бр. 74/08, 71/09, 104/11 и 33/14) прописано је да се настава у основном образовању и васпитању изводи на службеним језицима конститутивних народа уз коришћење оба службена писма, латинице и ћирилице.

...

Напомињемо да је пред судовима у Републици Српској, као и Федерацији БиХ те пред Уставним судом БиХ, покренуто низ судских поступака везаних за дискриминацију по питању изучавања језика. Све поднесене тужбе и иницијативе су одбијене, тј. утврђено је да не постоји дискриминација у Републици Српској.

Поред пресуде Општинског суда у Сарајеву број 65 0 П 369277 13П од 19. 8.2015. године, којом је одбијем тужбени захтјев Р.Ш. из Сарајева покренут због наводне дискриминације, тј. повреде права на употребу и коришћење језика, посебно наглашавамо и пресуду Уставног суда Босне и Херцеговине који је одлучивао у предмету У 7-15 од 26. 5.2016. године, односно о иницијативи Сафета Софтића, другог замјеника предсједавајућег Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности прве реченице члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу који гласи: „језик бошњачког народа“ и исту одбио као неосновану, тј. потврдио да је прва реченица члана 7 став 1 Устава Републике Српске у дијелу који гласи “језик бошњачког народа” у складу са Уставом Босне и Херцеговине⁵⁴.

Одјељење – Одјел за образовање Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине

...Обавјештавамо вас да је чланом 13 став (1) Статута Брчко дистрикта БиХ – пречишћена верзија, прописано да је босански, хрватски и српски језик, те латиничко и ћирилично писмо у равноправној употреби за све службене сврхе. Ова одредба Статута Брчко дистрикта БиХ инкорпорирана је у све законе који се примјењују у Брчко дистрикту БиХ.

Чланом 13 став (2) Закона о образовању у основним и средњим школама Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 10/08, 25/08, 04/13 и

⁵³ Акт Министарства просвјете и културе Републике Српске, број 07.041/052-6215-1/15 од 12.10.2015. године.

⁵⁴ Акт Министарства просвјете и културе Републике Српске, број 07.041/052-192/17 од 26.1.2017. године

48/16) прописано је да родитељ, односно старатељ може да бира језик и писмо на којем ученик започиње основно образовање. На основу ове одредбе родитељ, односно старатељ ученика на почетку године бира уџбенике на матерњем језику ученика.

У Брчко дистрикту БиХ горе наведене одредбе Статута и Закона о основном и средњем образовању Брчко дистрикта БиХ у потпуности се примјењују⁵⁵.

Министарство образовања, науке, културе и спорта Унско-санског кантона

...Чланом 9 Закона о основном и општем средњем васпитању и образовању („Службени гласник Унско-санског кантона” број: 5/04, 7/10 и 11/15) прописано је да ће се језици конститутивних народа Босне и Херцеговине (босански, хрватски и српски) употребљавати у школама у складу са Уставом Босне и Херцеговине. Истим чланом прописано је да ће сви ученици у школама изучавати писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини. Основна школа осигурава кроз цјелокупан васпитно-образовни рад заступљеност оба писма (латинице и ћирилице), с тим да у прва три разреда ученици савладају оба писма. Наставним планом и програмом за деветогодишњу основну школу Унско-санског кантона за све ученике је предвиђено изучавање латиничког и ћириличког писма, с тим да се ћирилично писмо почиње изучавати у трећем разреду основне школе. Ученици чији родитељи желе да њихова дјеца изучавају националну групу предмета, у складу с Привременим споразумом о задовољавању образовних потреба дјеце повратника, имају право националну групу предмета изучавати по наставном плану и програму и уџбеницима из Републике Српске (ријеч је о ученицима-повратницима српске националности).⁵⁶

...Достављамо вам став Министарства образовања, науке, културе и спорта везано за употребу службених језика и писама у Босни и Херцеговини у настави, а нарочито имајући у виду пресуду Уставног суда Босне и Херцеговине број У 7/15 од 26. 5.2016. године.

Из Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине упућен нам је допис од 8.6.2016. године, којим се од надлежних образовних власти у Босни и Херцеговини тражи да без одлагања, гдје год је то тренутно случај, зауставе и спријече даљу дискриминацију, сегрегацију међу ученицима на основу права на употребу матерњег језика, у складу с пресудом Уставног суда Босне и Херцеговине број У 7/15 од 25.5.2016. године.

Допис је одмах прослијеђен свим васпитно-образовним установама Унско-санског кантона, уз наглашавање обавезе школа да у све школске документе, свој дјеци која похађају наставу у васпитно-образовним установама Унско-санског кантона, у складу с њиховим уставним правом, упишу назив матерњег језика какав они желе.

---

⁵⁵ Акт Одјељења–Одјела за образовање Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, број 07-1154СО-002/17 од 11.1.2017. године.

⁵⁶ Акт Министарства образовања, науке, културе и спорта Унско-санског кантона, број 10-10-12739-2/2015 од 7.12.2015. године.

Истим актом обавијестили смо образовно-васпитне установе да су права ученика основних и средњих школа на изучавање матерњег језика регулисана чланом 9 и 10 Закона о основном и општем средњем васпитању и образовању („Службени гласник Унско-санског кантона“, бр. 5/04, 7/10 и 11/15) те чланом 5 став (3) и 11 Закона о средњем образовању („Службени гласник Унско-санског кантона“, број 17/12)⁵⁷.

Министарство просвјете, науке, културе и спорта Посавског кантона

Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине употребљавају се у основном школству у складу са Уставом Босне и Херцеговине, Уставом Жупаније Посавске и наставним плановима и програмима који се примјењују у Жупанији.

У основним школама у Жупанији Посавској службени језици у настави су: хрватски и босански језик, а ученици се у настави или ваннаставним активностима могу служити било којим службеним језиком и било којим службеним писмом признатим Уставом Босне и Херцеговине... До краја четврте године основне школе сви ученици морају упознати оба службена писма Босне и Херцеговине, што је утврђено наставним планом и програмом⁵⁸.

Министарство образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона

Министарство је разматрало ваш акт, те даје сљедеће информације: чланом 8 став (1) Закона о основном васпитању и образовању („Службене новине Тузланског кантона“, бр. 9/15 и 6/16) прописано је да: „настава у школи се изводи на службеним језицима Босне и Херцеговине: босанском, хрватском и српском језику, ијекавског изговора, уз употребу оба службена писма (латиница и ћирилица), а у зависности од потреба ученика, у употреби је и знаковно писмо.“ Такође, ставом (4) истог члана Закона прописано је да: „до краја треће године основног васпитања и образовања, ученици ће савладати оба службена писма Босне и Херцеговине, а ученици са посебним образовним потребама ће савладати оба службена писма, у складу са њиховим могућностима, до краја основног вапитања и образовања⁵⁹.

Министарство за образовање, науку, културу и спорт Зеничко-добојског кантона

...На подручју Зеничко-добојског кантона су у употреби, односно одобрени наставни планови и програми на босанском, хрватском и српском језику, и исти су једнакоправни на подручју Федерације БиХ, па тако и на подручју Зеничко-добојског кантона, укључујући и употребу писама. С тим у вези истичемо да у складу с децидираном законском обавезом, члан 3 Закона о основној школи („Службене новине Зеничко-добојског кантона“, бр. 5/04, 20/07, 9/11 и 4/14), основна школа мора осигурати услове да сви ученици у

⁵⁷ Акт Министарства образовања, науке, културе и спорта Унско-санског кантона, број 10-10-305-2/17 од 13.1.2016. године.

⁵⁸ Акт Министарства просвјете, науке, културе и спорта Посавског кантона, број 06-38-1288-2/15 од 15.12.2015. године.

⁵⁹ Акт Министарства образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона, број 10/1-38-685/17 од 16.1.2017. године

основним школама (најкасније до краја четвртог разреда), морају савладати употребу и латинице и ћирилице. Истим чланом Закона, у ставу 2, прописано је: „Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине употребљаваће се у свим школама у складу са Уставом Босне и Херцеговине⁶⁰.

Министарство за образовање, младе, науку, културу и спорт Босанско-подрињског кантона Горажде

...Одговарамо вам да је питање употребе језика и писама регулисано прописима за основну и средњу школу, и то:

Закон о основном васпитању и образовању („Службене новине БПК-а Горажде“, број 5/16)

(Поштивање људских права, основних слобода и обавеза извођења наставе на службеним језицима Босне и Херцеговине)...

(2) Језици конститутивних народа Босне и Херцеговине (босански, хрватски и српски) употребљаваће се у свим школама, у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

(3) Сви ученици ће у школама изучавати писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини.

(4) Основна школа осигурава кроз цјелокупан васпитно-образовни рад заступљеност оба писама (латинице и ћирилице,) с тим да у прва четири разреда ученици савладају оба писма⁶¹.

Министарство образовања, науке, културе и спорта Средњобосанског кантона

...У складу са чланом 2 Закона о измјенама и допунама Закона о основном школству и чланом 1 Закона о измјенама и допунама Закона о средњем школству („Службене новине КСБ“, број 17/04) (надаље: закони) у школском систему КСБ користе се сва три језика конститутивних народа БиХ и оба службена писма која су у употреби у БиХ, што значи да ученици у наставном процесу могу користити матерњи језик, док учитељи морају уважавати и објашњавати разлике између три службена језика БиХ, кад год је то значајно за предмет који предају.

– На Кантону Средишња Босна (надаље: КСБ) у образовном систему тренутно су валидна два наставна плана и програма, и то на хрватскоме и босанском језику. Других захтјева до данас није било.

– Како је то наведено чланом 4 Закона о основној школи и чланом 2 Закона о средњој школи, осигурана је и заштита права припадника националних мањина за наставу из матерњег језика, као и друга права по захтјеву у складу са законима.

⁶⁰ Акт Министарства за образовање, науку, културу и спорт Зеничко-добојског кантона, број 10-38-192-1/17 од 16.1.2017. године

⁶¹ Акт Министарства за образовање, младе, науку, културу и спорт Босанско-подрињског кантона Горажде, број 10-38-33-1/17 од 8.1.2017. године

– Из наведеног, доносилац Закона није сматрао потребним уводити националне групе предмета кроз легислативу, из разлога што конститутивни народи на КСБ имају право и могућност избора наставног плана и програма на матерњем језику и одговарајућем писму, те са наставним предметима од интереса за један од конститутивних народа, у конкретном случају, на КСБ, то значи за хрватски и бошњачки народ⁶².

Министарство образовања, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона

...Према члану 37, 37а и 37б Закона о основном васпитању и образовању („Службене новине ХНК“, бр. 2/00, 4/04, 5/04 и 1/14) и члану 21 Закона о средњошколском васпитању и образовању („Службене новине ХНК“, бр. 8/00, 4/04, 5/04 и 8/06), у основним и средњим школама употребљавају се језици конститутивних народа БиХ у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

Настава у школи одржава се на једном од језика и писама конститутивних народа у Босни и Херцеговини у складу са Наставним планом и програмом, зависно од укупног броја уписаних ученика, те сходно израженој вољи родитеља или старатеља, на начин регулисан горе наведеним члановима Закона о основном васпитању и образовању и Закона о средњошколском васпитању и образовању⁶³.

Министарство образовања, науке, културе и спорта Западнохерцеговачког кантона

На основу тражених података позивамо се на члан 22 и члан 23 Закона о основном школству Жупаније Западнохерцеговачке (Народне новине Жупаније Западнохерцеговачке, бр. 6/04, 8/04, 8/08, 10/08, 14/08, 12/11, 6/13 и 23/14) и члан 4 Закона о средњем школству Жупаније Западнохерцеговачке (Народне новине Жупаније Западнохерцеговачке, бр. 6/04, 8/04, 8/08, 14/08, 12/11, 6/13 и 23/04).

Члан 22 и члан 23 Закона о основном школству Жупаније Западнохерцеговачке (Народне новине Жупаније Западнохерцеговачке, бр. 6/04, 8/04, 8/08, 10/08, 14/08, 12/11, 6/13 и 23/14) гласе:

Члан 22 (Језици и писма у настави)

- 1) Настава у основним школама одржава се на хрватском језику и латиничком писму, а складу са интересима ученика Жупаније.
- 2) До краја треће године, ученику ће се омогућити упознавање и другог службеног писма у Босни и Херцеговини.

⁶² Акт Министарства образовања, науке, културе и спорта Средњобосанског кантона, број 03-38-1405/15 од 15.12.2016. године.

⁶³ Акт Министарства образовања, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона, број 05-02-12-12/17 од 9.1.2017. године.

- 3) Уколико у једном разреду постоји најмање 20 ученика припадника другог конститутивног народа, школа ће им омогућити изучавање националне групе предмета на властитом језику.
- 4) Сваки наставник се у настави мора служити језиком и писмом прописаним овим законом, те мора користити само оне уџбенике и приручнике који су одобрени од стране министра.
- 5) Не смије се вршити било каква дискриминација ученика који се у настави и ваннаставним активностима служи било којим службеним језиком и писмом признатим Уставом Босне и Херцеговине⁶⁴.

Законском регулативом у Жупанији Западнохерцеговачкој уређено је тако да су сва три службена језика и оба писма у настави равноправна. Министарство образовања, науке, културе и спорта није запримило ниједан приговор на могућу дискриминацију, а такође није било ни покретања судских поступака у вези са истим⁶⁵.

Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево

...Достављамо вам одговоре на постављена питања:

1. Настава се у школама на подручју Кантона Сарајево изводи на званичним језицима конститутивних народа Босне и Херцеговине, који се именују једним од три назива: босански језик, хрватски језик и српски језик. У настави се користе оба званична писма Босне и Херцеговине – латиница и ћирилица.
2. Ученици, односно њихови родитељи/старатељи се на почетку школске године опредјељују за назив језика (матерњи језик) који ће ученици изучавати током школовања. Такође, родитељи могу у току школовања захтијевати и промјену назива језика, те је школа дужна удовољити захтјеву родитеља.

Сви ученици реализују наставне програме из националне групе предмета у складу са Наставним планом и програмом са интегрисаним заједничким језгром – основна школа, Наставним планом и програмом са интегрисаним заједничким језгром – гимназија и Наставним планом и програмом за средње техничке, сродне школе и стручне школе. Сходно наведеном, не реализују се посебни наставни планови и програми из националне групе предмета у школама за сва три конститутивна народа, уз посебну напомену да до данас таквих захтјева није ни било од стране родитеља ученика православне и католичке вјероисповијести. Поново истичемо да заједничко језгро представља само полазну основу за израду наставних планова и програма за наставне предмете, те смо мишљења да не представља квалитетну основу у смислу изучавања националне групе предмета, односно могућности њихове прилагодљивости у складу са специфичним потребама школе и локалне заједнице⁶⁶.

---

⁶⁴ Акт Министарства образовања, науке, културе и спорта Западнохерцеговачког кантона, број 07-01-1183-01/15 од 10.12.2015. године.

⁶⁵ Акт Министарства образовања, науке, културе и спорта Западнохерцеговачког кантона, број 07-01-05/17 16.1.2017. године.

⁶⁶ Акт Министарства за образовање, науку и младе Кантона Сарајево, број 11-10-38-31567/15 од 14.12.2015. године.

Министарство науке, просвјете, културе и спорта Кантона 10

...Дужни смо вас упознати да се настава у основним и средњим школама изводи у складу са Уставом Херцегбосанске жупаније (Народне новине ХБЖ, бр. 3/96, 8/96, 9/00, 9/04 и 10/05), Законом о основном школству и Законом о средњем школству (Народне новине ХБЖ, бр. 12/04 и 12/08). У основним школама осигурана је национална група предмета у складу са Привременим споразумом о задовољавању посебних потреба и права дјеце повратника. Користимо прилику те вас овим путем молимо да нам доставите податке у којим школама на подручју Босне и Херцеговине се изучава националне група предмета као и податке који језици су у употреби у настави у истима⁶⁷.

...На основу вашег дописа ... којим тражите став Министарства о употреби службених језика и писма у Босни и Херцеговини у настави, Министарство науке, просвјете, културе и спорта Херцегбосанске жупаније вас обавјештава да је Уставом Херцегбосанске жупаније, чланом 24 Закона о основном школству (Народне новине Херцегбосанске жупаније, бр. 12/04 и 12/08) и чланом 7 Закона о средњем школству прописано да се у основним и средњим школама на подручју Херцегбосанске жупаније употребљавају језици и писма конститутивних народа у Босни и Херцеговини.

Такође, чланом 24 став 3 Закона о основном школству (Народне новине Херцегбосанске жупаније, бр. 12/04 и 12/08) прописано је да ће до краја трећег разреда основног образовања ученици научити оба службена писма Босне и Херцеговине, а исто тако да се у основним и средњим школама не може вршити дискриминација ученика, учитеља и других запосленика због чињенице што се користе било којим службеним језиком и писмом у БиХ⁶⁸.

---

⁶⁷ Акт Министарства науке, просвјете, културе и спорта Кантона 10, број 06-01-38-3429/15 од 3.12.2015. године.

⁶⁸ Акт Министарства науке, просвјете, културе и спорта Кантона 10, број 06-01-38-13/17 од 11.1.2017. године.

V ПРИМЈЕРИ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМАНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Примјер 1. Жалба⁶⁹ изјављена због немогућности добијања докумената и материјала везаних за рад Министарства вањских послова Босне и Херцеговине, на језику и писму које жалилац разумије, а то је српски језик.

Примјер 2. Жалба⁷⁰ изјављена због немогућности добијања докумената и материјала везаних за рад Скупштине Општине Сребреница на ћирилици.

Примјер 3. Жалба⁷¹ родитеља ученика бошњачке националности Основне школе „Милан Ракић” Руданка – Добој. У жалби се истиче да су дјеци издата свједочанства о завршеној основној школи гдје пише бошњачки језик, који као такав не постоји ни у Уставу Босне и Херцеговине, нити у Уставу Републике Српске. Истовремено, дјеци српске националности издата су свједочанства на којима пише српски језик.

Примјер 4. Жалба⁷² Удружења грађана повратника општине Зворник, у којој је наведено: да се почетком нове школске године дјеци повратника на подручју општине Зворник, која изучавају националну групу предмета по плану и програму Тузланског кантона (према споразуму ентитетских и кантоналних министарстава образовања из 2004. године) онемогућава да свој језик називају босански језик, већ им се намеће да назив језика према, како наводе, инструкцијама Педагошког завода Републике Српске и Министарства просвјете и културе Републике Српске треба назвати бошњачки језик.

Примјер 5. Дана 8.1.2016. године омбудсмани Босне и Херцеговине су, на основу сазнања из медија да ученицима бошњачке националности у Сребреници на крају првог полугодишта нису издате ћачке књижице, по службеној дужности отворили истрагу⁷³. Наиме, бројни медији у Босни и Херцеговини објавили су да је разлог неиздавања ћачких књижица начин уписивања назива језика, као и да је усменом директивом из Министарства просвјете и културе Републике Српске директору Прве основне школе у Сребреници сугерисано да се ученицима не дијеле ћачке књижице.

Примјер 6. Жалба⁷⁴ родитеља бошњачке националности чија дјеца похађају наставу у Јавној установи Основна школа „Меша Селимовић” у Јањи поводом проблема око уписивања назива предмета „Босански–Бошњачки језик” у педагошку документацију школе.

Примјер 7. Жалилац⁷⁵ исказује незадовољство наводним „антизаконским” поступањем републичког просвјетног инспектора, а односи се на незаступљеност употребе латиничког писма у ћачким уџбеницима и педагошкој документацији, као и

---

⁶⁹ Ж-БЛ-05-433/16

⁷⁰ Ж-БЛ-06-137/15

⁷¹ Ж-СА-06-615/15

⁷² Ж-СА-06-854/15, Препорука број П-107/16 од 20.06.2016. године.

⁷³ Ж-СА-06-13/16, Препорука број П-107/16 од 20.06.2016. године.

⁷⁴ Ж-БЛ-06-359/16, Препорука број П-107/16 од 20.06.2016. године.

⁷⁵ Ж-БР-06-225/16

свједочанствима. Тврди да се искључивом употребом ћириличног писма врши системска дискриминација Бошњака и Хрвата.

Омбудсмани Босне и Херцеговине упутили су дана 20.6.2016. године Препоруку број П-107/16 Министарству просвјете и културе Републике Српске да без одлагања предузме неопходне мјере како би се осигурао равноправан третман све дјеце у школама на територији Републике Српске у погледу називања матерњег језика, односно Федералном министарству образовања и науке да у складу са својим мандатом координације између надлежних кантоналних министарстава образовања предузме све неопходне мјере како би дјеци из Републике Српске био омогућен несметан упис у средње школе на подручју Федерације Босне и Херцеговине, док се спорно питање назива језика не ријеша.

Федерално министарство образовања и науке по запримању наведене препоруке омбудсменима је доставило одговор⁷⁶ у којем се, између осталог, наводи: *Федерално министарство образовања и науке је 24.6.2016. године запримило вашу препоруку у вези са уписивањем предмета „Босански – Бошњачки језик” у свједочанства и ћачке књижице ради предузимања мјера у складу с мандатом координације између надлежних министарстава образовања, како би дјеци из Републике Српске био омогућен несметан упис у средње школе на подручју Федерације БиХ док се спорно питање назива језика не ријеша. У складу с наведеним, Федерално министарство образовања и науке је упутило акт број 03-38-3970-1/16 свим кантоналним министарствима образовања и педагошким заводима у Федерацији Босне и Херцеговине, у прилогу којег је достављена ваша препорука. Наведеним актом је, такође, тражена информација о томе да ли је ученицима који су у Републици Српској завршили основно образовање омогућен несметан упис у средње школе на подручју надлежности кантоналног министарства образовања и педагошких завода, без обзира на назив језика који је уписан у свједочанства и ћачке књижице, односно уважавајући осјетљивост проблематике уписивања језика у ћачке књижице и свједочанства за дјецу бошњачке националности из Републике Српске. Поред тога, у наведеном акту је затражено изјашњавање о мјерама које надлежне кантоналне образовне власти планирају предузети, уколико ово питање још увијек није регулисано, како би наведеној групи ученика био омогућен несметан упис у средње школе на подручју кантона. Након што прикупи тражене одговоре, Федерално министарство образовања и науке ће вас информисати о прикупљеним информацијама и изјашњавање кантоналних министарстава образовања и педагошких завода у Федерацији Босне и Херцеговине.*

У акту Министарства образовања, науке, културе и спорта Средњобосанског кантона⁷⁷ поводом издате препоруке Омбудсмана наводи се: *У вези са актом институције Омбудсмана/омбудсмана за људска права у Босни и Херцеговини, број Ж-СА-06-13/16 од 20.6.2016. године, који путем Препоруке третирају могућност уписа ученика завршених осмих разреда Републике Српске у средње школе других кантона и поштивање назива*

⁷⁶ Акт Федералног министарства образовања, број 03-38-3970-2/16 од 27.6.2016. године.

⁷⁷ Акт Министарства образовања, науке, културе и спорта Средњобосанског кантона, број 03-38-800/16 од 6.7.2016. године.

босанског језика који би био уписиван у школске документе и свједочанства ученика. У вези са горе наведеним, Министарство образовања, науке, културе и спорта КСБ се изјашњава да у нашем кантону немамо наведене проблеме те ученици завршених осмих разреда у Републици Српској, ако се одлуче уписати у средње школе КСБ, биће радо прихваћени, пошто се у КСБ изводе два важећа наставна плана и програма: на хрватском и босанском језику.

Министарство просвјете и културе Републике Српске у одговору⁷⁸ Омбудсману на издату препоруку навело је, између осталог, следеће: *...Министарство просвјете и културе Републике Српске обезбиједило је средства за превоз свих ученика који путују на удаљености дужој од четири километра, па тиме и дјецу повратника који похађају основну школу, а станују на удаљености већој од четири километра. Министарство већ неколико година обезбјеђује уџбенике за све ученике првог и другог разреда, па самим тим и за ученике који изучавају тзв. „националну групу предмета”. Такође, истичемо да је усаглашен национални састав школских одбора са националним саставом ученика и родитеља јединице локалне самоуправе у којој се школа налази. Сви ученици повратници у Републици Српској укључени су у систем основног образовања, а сви они који су жељели наставити даље образовање, могу несметано остварити своје право на школовање у свим средњим школама у Републици Српској, под условом да испуњавају услове конкурса за упис ученика у први разред средње школе. Међутим, када је у питању Федерација Босне и Херцеговине, према подацима којима располажемо, у основним школама у Дрвару, Грахову и Петровцу изучава се национална група предмета по Наставном плану и програму Републике Српске, док у осталим кантонима у Федерацији Босне и Херцеговине ученици не изучавају националну групу предмета по Наставном плану и програму Републике Српске и дискриминисани су у односу на ученике бошњачке националности повратнике у Републику Српску. У прилог томе иду и подаци да православну вјеронауку на подручју Федерације изучава свега 1.060 ученика, док исламску вјеронауку у Републици Српској изучава око 6.000 ученика. С обзиром на све горе наведено, те на чињеницу да је 2002. године потписан као Привремени споразум, и да се у Федерацији исти не примјењује када су у питању ученици српске националности, поставља се питање смисла примјене наведеног споразума, будући да се не примјењује на цијелој територији Босне и Херцеговине. У Уставу Републике Српске експлицитно је утврђено: „Службени језици Републике Српске су: језик српског народа, језик хрватског народа и језик бошњачког народа”. Према творбеним правилима српског језика, од „српски народ” изводи се еквивалентан назив „српски језик”, од „хрватски народ” изводи се еквивалентан назив „хрватски језик”, а од „бошњачки народ” могуће је једино извести назив „бошњачки језик”, а никако није могуће извести назив „босански језик”. Назив бошњачки језик одговара називу бошњачки народ. Из наведених разлога, да се не би нарушавала граматичко-творбена правила, односно да се не би изводио назив бошњачки језик који је једини према граматичко-творбеним правилима српског језика могућ према синтагми “бошњачки народ”, у Наставном плану и програму, објављеном у Службеном гласнику Републике Српске, број 74/14, стављена је звјездица са датим образложењем. Школе су у свом раду дужне да се придржавају важећих прописа. Ученицима ће се у педагошку документацију,*

⁷⁸ Акт Министарства просвјете и културе Републике Српске, број 07.041/052-4732/16 од 5. јула 2016. године.

ђачке књижице и свједочанства уписивати назив језика прописан Наставним планом и програмом Републике Српске.

VI ЗАКЉУЧАК И ПРЕПОРУКЕ ОМБУДСМАНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Босна и Херцеговина је демократска држава која функционише у складу са уставима и законима, ослањајући се на поштовање људског достојанства, слободе и једнакости.

Устав Босне и Херцеговине је саставни дио, односно Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Члан 2 став 4 Устава Босне и Херцеговине предвиђа: *Сва лица у Босни и Херцеговини уживају права и слободе предвиђене Уставом Босне и Херцеговине или међународним споразумима без дискриминације по било којем основу, укључујући и по основу језика.*

Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине наглашавају да Устав Босне и Херцеговине не садржи одредбу којом се експлицитно регулише питање употребе службених језика, односно службеног писма у Босни и Херцеговини.

Устав Републике Српске предвиђа да су службени језици у Републици Српској језик српског, језик хрватског и језик бошњачког народа, а службена писма ћирилица и латиница.

Устав Федерације Босне и Херцеговине, као и Статут Брчко дистрикта БиХ, предвиђају да су службени језици у Федерацији Босне и Херцеговине, односно Брчко дистрикту БиХ, хрватски, босански и српски језик, док су службена писма ћирилица и латиница.

Оквирним законом о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини уређују се, између осталог, принципи предшколског, основног и средњег образовања и васпитања. Органи власти надлежни за организовање образовног система у Брчко дистрикту БиХ, Републици Српској, кантонима Федерације БиХ, у складу са уставом, обвезни су примјењивати и поштовати принципе и норме утврђене овим законом и осигурати образовање под једнаким условима за све ученике, уз потпуно уважавање права дјетета на образовање, значаја права дјеце и унапређења поштивања људских права. Оквирним законом прописано је и да ће се језици конститутивних народа Босне и Херцеговине употребљавати у свим школама у Босни и Херцеговини, те да ће сви ученици изучавати писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини, а сви ентитетски, кантонални и закони Брчко дистрикта БиХ, као и други одговарајући прописи из области образовања, требало је у року од шест мјесеци од дана доношења овог закона да буду усклађени с истим. Све наведено значи да су створени предуслови за једнако право приступа одговарајућем васпитању и образовању за свако дијете, без дискриминације по било којој основи.

Омбудсмани Босне и Херцеговине истичу да свако дијете мора имати једнако право приступа и једнаке могућности учешћа у одговарајућем образовању које мора бити у складу са утврђеним стандардима који ће дјетету осигурати да на најбољи начин

развије своје потенцијале, што подразумијева осигурање једнаких услова и прилика за сву дјецу.

Омбудсмани Босне и Херцеговине издали су 2016. године саопштење за јавност⁷⁹ којим су надлежним тијелима указали на дужност предузимања мјера, с циљем да се сваком дјетету у било којем дијелу Босне и Херцеговине омогући једнак приступ образовању, а што се нарочито односи на подручја са значајном повратничком популацијом, у оба ентитета, те их подсјетили да свако непоступање у том смислу, према одредбама Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, отвара питање прекршајне и грађанске одговорности.

Право дјетета на образовање мора имати првенство над свим другим правима, с обзиром на то да је оно од изузетне важности за уживање свих других права и слобода: грађанско-политичких, економско-социјалних, културних права и слобода сваке особе, те има велику улогу у очувању културног и националног идентитета, а принцип најбољег интереса дјетета захтијева од свих тијела надлежних за процесе образовања у Босни и Херцеговини да подуму напоре који ће резултирати успостављањем окружења које подржава личност ученика, уз одсуство било каквог облика дискриминације.

Омбудсмани Босне и Херцеговине напомињу да је специјална извјеститељка Уједињених нација за подручје културних права⁸⁰ у свом извјештају након посјете Босни и Херцеговини упутила препоруку број 104. (б), која гласи: *Право свих ученика и студената да уче на свом матерњем језику и да имају приступ културном наслеђу своје заједнице, као и свих других заједница, треба да буде загарантовано. Дјеца треба да уче три званична језика Босне и Херцеговине и оба писма, ћирилично и латиничко, као неопходне алате за потпун приступ свом културном наслеђу.*

Овом приликом омбудсмани Босне и Херцеговине подсјећају и на своје саопштење за јавност⁸¹ из фебруара 2015. године, под називом “Поштовати право на језик и писмо код издавања званичних докумената”, у којем су истакли да у погледу издавања званичних докумената и образаца на сва три службена језика и писма у Босни и Херцеговини постоји неуједначена пракса у земљи, иако коришћење сва три службена језика у Босни и Херцеговини предвиђају сви уставни, али и нижи правни акти. Устав Републике Српске предвиђа да су службени језици у Републици Српској језици српског, хрватског и бошњачког народа, а службена писма ћирилица и латиница, док Устав Федерације Босне и Херцеговине и Статут Брчко дистрикта предвиђају да су службени језици у Федерацији Босне и Херцеговине и Брчко дистрикту БиХ хрватски, босански и српски језик, а службена писма ћирилица и латиница, што се односи и на штампање и издавање званичних докумената и образаца. Омбудсмани Босне и Херцеговине заузели су том приликом јединствен став да је потребно предузети све мјере којим ће се осигурати издавање и штампање образаца и званичних докумената на свим службеним

⁷⁹ <http://ombudsmen.gov.ba/Novost.aspx?newsid=497&lang=HR#sthash.zU5Hteea.dpuf> од 8. јуна 2016. године

⁸⁰ Извјештај специјалне извјеститељке Уједињених нација за подручје културних права број A/HRC/25/49/Add.1, преузето дана 26. јула 2016. године са: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/CulturalRights/Pages/CountryVisits.aspx>

⁸¹ Саопштење за јавност – Поштовати право на језик и писмо код издавања званичних докумената, <http://ombudsmen.gov.ba/Novost.aspx?newsid=326&lang=SR> од 22. фебруара 2015. године.

језицима од стране надлежних институција, а у циљу успостављања потпуне равноправности језика и писма утврђених уставима Босне и Херцеговине и њених ентитета.

С обзиром на све напријед наведено, а у складу са чланом 32 Закона о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, омбудсмани Босне и Херцеговине дају сљедеће:

ПРЕПОРУКЕ

Влади Републике Српске и Министарству просвјете и културе Републике Српске

Влади Федерације Босне и Херцеговине и Федералном министарству образовања и науке

Владама свих кантона и кантоналним министарствима образовања

Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине и Одјељењу за образовање

- да без одлагања предузму све неопходне мјере како би се у свим основним школама у Босни и Херцеговини, односно њеним ентитетима и Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, осигурао равноправан и једнак третман дјеце/ученика у погледу извођења наставе на службеним језицима конститутивних народа;
- да без одлагања предузму све неопходне мјере како би дјеца/ученици у свим основним школама у Босни и Херцеговини, односно њеним ентитетима и Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, изучавала писма која су у службеној употреби у Босни и Херцеговини – латиницу и ћирилицу.

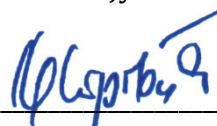
Омбудсмени Босне и Херцеговине:

др Јасминка Џумхур

Нивес Јукић

проф. др Љубинко Митровић

VII ЛИТЕРАТУРА

---

1. Устав Босне и Херцеговине, <http://www.ccbh.ba/osnovniakti/ustav/?title=preambula>, преузето 25. јула 2016. године.
2. Устав Федерације БиХ, http://www.ustavnisudfbih.ba/bs/dokumenti/ustav_precisceni_tekst.pdf, преузето 25. јула 2016. године.
3. Устав Републике Српске, http://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/cir/ustav_republike_srpske.pdf, преузето 25. јула 2016. године.
4. Статут Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, <http://skupstinabd.ba/images/dokumenti/ba/statut-brcko-distrikta.pdf>, преузето 22. јуна 2016. године.
5. Устав Унско-санског кантона (Пречишћени текст), Службени гласник Унско-санског кантона, бр. 1/04 и 11/04.
6. Устав Посавског кантона, Народне новине Жупаније Посавске, бр. 1/96, 3/96, 7/99, 3/00, 5/00 и 7/04.
7. Устав Тузланског кантона, Службене новине Тузланског кантона, бр. 7/97 и 3/99, 13/99, 10/00, 14/02, 6/04 и 10/04.
8. Устав Зеничко-добојског кантона, <http://www.zdk.ba/component/k2/itemlist/category/43-ustav>, преузето дана 25.7.2016. године.
9. Устав Босанско-подрињског кантона, Службене новине Босанско-подрињског кантона Горажде, бр. 8/98, 10/00 и 5/03.
10. Устав Хеџеговачко-неретванског кантона, Службене новине Херцеговачко-неретванског кантона, бр. 2/98, 4/00 и 7/04.
11. Устав Средњобосанског кантона, Службене новине Средњобосанског кантона, бр. 1/97, 5/97, 6/97, 2/98, 7/98 – исправка текста, 8/98, 10/00, 8/03, 2/04 и 14/04.
12. Устав Западнохерцеговачког кантона, Народне новине Жупаније Западнохерцеговачке, бр. 1/96, 2/99, 14/00, 17/00, 1/03, 10/04 и 17/11.
13. Устав Кантона Сарајево, Службене новине Кантона Сарајево, бр. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04 и 6/13.
14. Устав Кантона 10, Прочишћен текст Устава Кантона 10 обухвата Устав Кантона (Кантон број 10) и амандмане на Устав, Народне новине Херцегбосанске жупаније, број 1/96.
15. Оквирни закон о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини, Службени гласник БиХ, број 18/03.
16. Закон о Омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, Службени гласник БиХ, бр. 19/02, 35/04 и 32/06.
17. Закон о основном и општем средњем васпитању и образовању, Службени гласник Унско-санског кантона, бр. 5/04, 7/10 и 11/15.
18. Закон о основном школству, Народне новине Жупаније Посавске, бр. 3/04 и 6/97.
19. Закон о основном васпитању и образовању, Службене новине Тузланског кантона, број 9/15.
20. Закон о основној школи, Службене новине Зеничко-добојског кантона, бр. 5/04, 20/07, 9/11 и 4/14.

21. Закон о основном васпитању и образовању, Службене новине Босанско-подрињског кантона Горажде, бр. 5/04, 6/09 и 1/15.
22. Закон о основном школству, Службене новине Средњобосанског кантона, бр. 11/01 и 17/04.
23. Закон о основном васпитању и образовању, Службене новине Херцеговачко-неретванског кантона, бр. 5/00, 4/04 и 5/04.
24. Закон о основном школству, Народне новине Жупаније Западнохерцеговачке, бр. 6/04, 8/04, 8/08, 10/08, 14/08 и 12/11.
25. Закон о основном васпитању и образовању, Службене новине Кантона Сарајево, бр. 10/06, 21/06, 26/08, 31/11 и 15/13.
26. Закон о основном школству, Народне новине Херцегбосанске жупаније, бр. 12/04 и 12/08.
27. Закон о образовању у основним и средњим школама у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, бр. 10/08, 25/08 и 4/13.
28. Закон о забрани дискриминације, Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. 59/09 и 66/16.
29. Кривични закон Босне и Херцеговине, Службени гласник БиХ, бр. 03/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 47/14, 22/15 и 40/15.
30. Кривични закон Брчко дистрикта БиХ, Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, број 33/13.
31. Кривични закон Федерације БиХ, Службене новине ФБиХ, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 и 76/14.
32. Кривични закон Републике Српске, Службени гласник Републике Српске, бр. 49/03, 70/06, 73/10, 1/12 и 67/13.

-----

33. Универзална декларација о правима човјека, http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src1.pdf, преузето 25. јула 2016. године.
34. Међународни пакт о грађанским и политичким правима, <http://www.mhrr.gov.ba/PDF/MedunarodniPakt%20B.pdf>, преузето 25. јула 2016. године.
35. Европска конвенција о људским правима и основним слободама, http://www.echr.coe.int/documents/convention_bos.pdf, преузето 15. децембра 2016. године.
36. Конвенција УН о правима дјетета, https://www.unicef.org/bih/ba/Konvencija_o_pravima_djeteta.pdf, преузето 15. децембра 2016. године.
37. Европска социјална повеља (Ревидирана), http://www.mhrr.gov.ba/PDF/QudskaPrava/EVROPSKA%20SOCIJALNA%20POVEQA%20REVIDIRANA_.pdf, преузето 2. фебруара 2017. године.

-----

38. Одлука о допустивости и меритуму Уставног суда Босне и Херцеговине, број У 7/15, објављена у Службеном гласнику БиХ, број 51/16.

-----

39. Извјештај специјалне извјеститељке Уједињених нација за подручје културних права, број А/HRC/25/49/Add.1, преузето 26. јула 2016. године с <http://www.ohchr.org/EN/Issues/CulturalRights/Pages/CountryVisits.aspx>

VIII АУТОРИ

Омбудсмени Босне и Херцеговине

- Др Јасминка Џумхур
- Нивес Јукић
- Проф. др Љубинко Митровић

Стручна савјетница у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације

- Вања Дандић